

سرمقال

۲ ..... چالش‌های حرفه‌ای شدن انجمن

مقالات

- ۴ ..... کتاب‌چاپی یا کتاب‌الکترونیک
۹ ..... دانش‌کده کتابداری
۱۵ ..... همایش کتابخانه‌های تخصصی

گزارش و خبر

- ۱۹ ..... اخبار کوتاه
۲۲ ..... گزارش فعالیت‌های انجمن
۲۶ ..... کنفرانس‌های بین‌المللی کتابداری و اطلاع‌رسانی

ناشر: کمیته انتشارات انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران
زیر نظر: دکتر سعید اسدی
مدیر داخلی: امیرحسین رجب زاده عصارها
گرافیک و صفحه‌آرایی: دلنشین دانایی مقدم، یوسف سلیم پور
با تشکر از: حمید پیمانی، فاطمه علی‌زاده و مریم اسدی

با تشکر صمیمانه از مدیریت محترم شرکت پارس آذرخش که چاپ
این خبرنامه را به عهده گرفت.
نشانی دفتر انجمن: تهران، بزرگراه شهید حقانی، بلوار کتابخانه ملی،
سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
صندوق پستی: ۱۱۳۶۵-۴۵۹۷
شماره تماس: ۸۱۶۳۲۹۸۴
سایت انجمن: www.ilisa.ir
شاپا: ۱۷۳۵-۴۲۸۵

خبرنامه پذیرای خبرها، گزارش‌ها، مصاحبه‌ها و نوشته‌های خواندنی
شماست. مطالب خود را به صورت تایپ شده به نشانی
amir.assarha@gmail.com بفرستید.
در استناد دهی لطفاً شیوه کتاب «آیین نگارش علمی» دکتر عباس
حری را به کار ببرید.
اگر طرح، عکس، کاریکاتور یا هر تصویر متناسب با مطلب خود دارید
لطفاً برای ما هم ارسال کنید.
همراه با مطلب، نام و نام خانوادگی پدیدآورندگان، درجه علمی یا پست
سازمانی، نشانی پست الکترونیکی و شماره تماس خود را نیز برای ما
بنویسید.
مطالب ارسالی شما، چه برای چاپ قبول شود چه رد، نزد ما به یادگار
می‌ماند!

کتابداران ایران» تا اوایل انقلاب اسلامی فعال بود. با تعطیل شدن این انجمن، کتابداران ایران تا بیش از دو دهه فاقد نهادی حرفه‌ای بودند. در سال ۱۳۷۹، «انجمن علمی کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران» با تلاش گروهی از کتابداران باتجربه و دانش‌آموختگان این رشته راه‌اندازی شد و خیلی زود مورد استقبال جامعه کتابداران ایران قرار گرفت.^۲

مروری بر عملکرد انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران در دهه ۱۳۸۰ خورشیدی نشان می‌دهد که این انجمن در کنار فعالیت‌های علمی که بیشتر در قالب همایش‌ها صورت گرفته، اقدامات متعددی را نیز در راستای نیازهای حرفه‌ای جامعه کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران انجام داده است. برای نمونه حذف پست کتابدار در مدارس در سال ۱۳۸۹ موجب اعتراض کتابداران و به دنبال آن واکنش و اعتراض رسمی انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران به این مساله شد.

به دلیل گسترش کتابخانه‌ها، گروه‌های آموزش کتابداری و دانش‌آموختگان این رشته در سال‌های اخیر، مجموعه کتابداران ایران به خانواده‌ای بزرگ تبدیل شده‌اند که به تبع آن گوناگونی دیدگاه‌ها، نیازها و مشکلات حرفه‌ای آنان نیز رشد زیادی داشته است. همین مساله موجب افزایش انتظارات حرفه‌ای از انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران شده است. هرچند هیات مدیره انجمن در هر دوره سعی کرده تا در برخورد با اتفاقات مرتبط با کتابداران و کتابخانه‌ها واکنشی مناسب نشان دهد اما اغراق نیست اگر بگوئیم که عملکرد حرفه‌ای انجمن متناسب با روند نیازها و توقعات اعضا و جامعه کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران رشد چندانی نیافته است. این مساله به ویژه وقتی معنادارتر می‌شود که عملکرد حرفه‌ای این انجمن با انجمن‌های سرشناس کتابداری و اطلاع‌رسانی در کشورهای دیگر مانند آمریکا، انگلیس و استرالیا مقایسه شود. بدیهی است که در حال حاضر انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران به لحاظ فعالیت‌ها و توانایی‌های حرفه‌ای در سطح پائین‌تری نسبت به انجمن‌های همتای خود در بسیاری از کشورها عمل می‌کند.^۳

به نظر می‌رسد انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران برای تبدیل شدن به یک نهاد مادر حرفه‌ای و تاثیرگذار در حوزه کتابخانه‌ها و فعالیت‌های اطلاع‌رسانی در کشور چالش‌های بزرگی را پیش رو دارد. در ادامه به برخی از چالش‌های حرفه‌ای پیش روی انجمن اشاره می‌شود.

یک. چنانچه از عنوان «انجمن علمی کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران» بر می‌آید این انجمن دارای مجوز فعالیت‌های «علمی» است و تقریباً جایی برای آنچه که بیشتر مفهوم «حرفه‌ای» را تبیین می‌کند با توجه به عنوان فعلی انجمن باقی نمی‌ماند. برگزاری همایش‌ها و کارگاه علمی

چالش‌های حرفه‌ای شدن انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران

■ دکتر سعید اسدی^۱

شاید تنها تعداد انگشت‌شماری سازمان وجود داشته باشند که بتوان آن‌ها را نهادهای کلان تاثیرگذار در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران دانست. از این میان، نام‌هایی مانند کتابخانه ملی ایران و نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، سازمان‌هایی دولتی و عمومی هستند که خط مشی کلی آن‌ها طبیعتاً بر اساس سیاست‌های کلان فرهنگی کشور و به صورت تابعی از شرایط اجتماعی و اقتصادی موجود تعیین می‌شود. نگاهی به عملکرد این گونه نهادها نشان می‌دهد که معمولاً آن‌ها در برابر چالش‌هایی که پیش روی کتابداران، کتابخانه‌ها و در مجموع حرفه کتابداری و اطلاع‌رسانی وجود دارد، نه تنها واکنش مناسبی نشان نمی‌دهند بلکه در مواردی خط مشی و عملکرد آن‌ها همسو با دیدگاه عمومی کتابداران کشور نمی‌باشد.

بر خلاف سازمان‌های مذکور، انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران خط مشی و رویکردی حرفه‌مدارانه‌تر دارد. سابقه اقدام کتابداران ایرانی برای تشکیل جوامع حرفه‌ای به حدود نیم قرن پیش باز می‌گردد. در اوائل دهه ۱۳۴۰ نخستین دانش‌آموختگان کتابداری ایران به فکر تاسیس انجمنی حرفه‌ای افتادند که این کار در سال ۱۳۴۵ امکان‌پذیر شد. «انجمن

۱ استادیار گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه شاهد

۲ انجمن کتابداران ایران. برگرفته از دایرةالمعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی
۳ برای نمونه نگاه کنید به مجموعه اهداف، برنامه‌ها و خدمات انجمن کتابداران آمریکا (ALA). پیوند: <http://www.ala.org/ala/aboutala/index.cfm>

و انتشار مجلات و کتاب‌های گوناگون از دسته فعالیت‌های علمی به حساب می‌آیند که انجمن تا کنون به صورت نسبتاً منظمی آن‌ها را انجام داده است. در مقابل، مواردی چون سنجش سطح مهارتی کتابداران، اندازه‌گیری سطح کیفی و کمی کتابخانه‌ها، تعیین کیفیت علمی و سطح آموزشی گروه‌های کتابداری، تلاش برای بهبود پست‌های کتابداری، وضعیت استخدامی و حقوق و مزایای کتابداران نمونه‌هایی از فعالیت‌های حرفه‌ای انجمن‌های حرفه‌ای کتابداری هستند که انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران تقریباً هیچ‌گونه مجوز یا فعالیتی در این حوزه‌ها نداشته است.

ب. نسبت کمی مناسبی بین تعداد اعضای هیات مدیره انجمن و تعداد اعضای آن (بیش از چهار هزار نفر) وجود ندارد. چنانچه تعداد کتابداران حقیقی مشغول به کار، فارغ‌التحصیل و یا در حال تحصیل و نیز سازمان‌ها و کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی را به عنوان مخاطبان و اعضای بالقوه انجمن در نظر بگیریم آنگاه با یک جامعه چند ده هزار نفری ناهمگون مواجه می‌شویم که انتظارات بسیار متنوعی از انجمن خواهند داشت. این در حالی است که هیات مدیره شامل هفت نفر عضو اصلی به علاوه دو نفر عضو علی‌البدل و دو بازرس اصلی و یک بازرس علی‌البدل است. این جمع کوچک دوازده نفره در مقابل یک جامعه بزرگ، از توانایی و ابزار کافی برای پاسخگویی برخوردار نیست. اگرچه تاسیس شاخه‌های استانی گام بسیار مهمی در رفع این مشکل به حساب می‌آید اما به نظر می‌رسد اصلاحات ساختاری و عملیاتی در نحوه تعامل و ارتباط انجمن با مخاطبان خود ضروری است.

ج. داشتن انجمنی حرفه‌ای نیازمند نگرش حرفه‌ای در اعضا و مخاطبان آن است. دوره‌های کاردانی تا دکتری کتابداری موجود در دانشگاه‌های کشور، در پرورش فرهنگ تفکر و عمل حرفه‌ای چندان موفق نبوده‌اند. جامعه کتابداران دانش‌آموخته و تجربی کشور ما به دلایل مختلف انگیزه زیادی در پیوستن به انجمن از خود نشان نمی‌دهند. حتی پس از عضویت، به دلیل ندیدن مزایا و بازخوردی حرفه‌ای از سوی انجمن، انگیزه زیادی برای ادامه عضویت و تمدید آن در سال‌های بعد باقی نمی‌ماند. از سوی دیگر، مشارکت اعضا در طراحی، اجرا و بهره‌مندی از برنامه‌های انجمن بسیار ناچیز است و به جز گروه معدودی از علاقه‌مندان، درصد بسیار بالایی از اعضا تنها در حد یک عضو ثبت نام شده باقی می‌مانند و تقریباً در هیچ برنامه‌ای شرکت نمی‌کنند. این مساله بیشتر ناشی از ضعف نگرش حرفه‌ای نسبت به «انجمن» است که آن هم خود به دلایل اجتماعی - فرهنگی و ضعف در برنامه‌های آموزشی رشته ایجاد شده است. برای بسیاری از کتابداران ایرانی (و شاید در خیلی رشته‌ها و حرفه‌های دیگر) انجمن‌ها در قالب سازمان‌هایی عمومی و حتی دولتی

در نظر گرفته می‌شوند که مانند هر سازمان دیگری باید به مخاطبان خود (اعضا) خدماتی ارائه کنند. به همین دلیل، اعضا در رابطه با نقش و وظایف خود در قبال انجمن چندان مسولیتی احساس نمی‌کنند. این در حالی است که در جوامع دارای مشارکت مدنی بیشتر توسط شهروندان، گروه‌ها و انجمن‌ها با گرایش‌ها و سلیقه‌های نزدیکتر افراد ایجاد می‌شوند و نگرش و تعامل اعضا با انجمن‌ها، دوسویه و تعهدآور است.

د. یک انجمن حرفه‌ای برای بقاء، نیاز به نفوذ و روابط قوی با مراکز علمی، نهادهای قانون‌گذار، سایر انجمن‌ها و افراد تاثیرگذار دارد. علی‌رغم وجود پتانسیل‌های مناسب، میزان نفوذ و ارتباطات انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران با این گونه مراجع چندان زیاد نبوده است و شاید بتوان کتابخانه ملی را تنها نهادی دانست که به صورت چشمگیری از انجمن حمایت می‌کند.

ه. وضعیت مالی و درآمدهای انجمن نیز تاثیر مستقیمی بر عملکرد آن دارند. منابع درآمدزایی انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران محدودند و به همین دلیل مجموع توان مالی انجمن بسیار ناچیز است. این منابع شامل حق عضویت افراد، کمک‌های وزارتخانه‌ای و حمایت‌های موردی برخی ناشران و شرکت‌های خدمات کتابخانه‌ای می‌شود. لازم به ذکر است که اعضای هیات مدیره هیچگونه حق‌الزحمه‌ای دریافت نمی‌کنند و فضای دفتر انجمن و سالن برگزاری نشست‌ها و همایش‌های انجمن تا کنون از سوی کتابخانه ملی تامین شده است. همچنین، مراکز دیگری مانند کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران نیز در برپایی جلسات متعدد، انجمن را حمایت کرده‌اند. با همه این‌ها، بودجه جاری انجمن به هیچ عنوان مجال برنامه‌ریزی بلند مدت را نمی‌دهد و انجمن در انتشار منظم خبرنامه، گزارش‌ها و یا در برپایی همایش‌های بزرگ ناتوان است.

در مجموع، به نظر می‌رسد به دلیل مواجهه با چالش‌های همیشگی، انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران در شرایط کنونی سعی در نگه داشتن خدمات و برنامه‌ها در سطح موجود داشته باشد. این در حالی است که هیات مدیره دوره چهارم با چالش‌های بزرگی مانند طرح حذف پست کتابدار در آموزشگاه‌ها و به کارگماردن دانش‌آموزان با عنوان کتابیار در کتابخانه‌ها نیز مواجه بوده است که فشار زیادی را بر روی جامعه کتابداران وارد کرده‌اند.

برای رسیدن انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از نظر حرفه‌ای به وضعیتی مطلوب، شاید مهم‌ترین مساله فرهنگ‌سازی و آموزش گروه‌گرایی و تبیین مفاهیم حرفه‌ای در سرفصل‌های درسی باشد. بدون پشتیبانی و مشارکت موثر اعضا، موفقیت حرفه‌ای این انجمن بعید به نظر می‌رسد.

فرهنگی و اجتماعی، اقتصادی و سیاسی نیز در پذیرش عمومی فناوری‌های نشر تاثیر گذار بوده است. عواملی از جمله ضعف زیرساخت‌های فناوری، مشکلات اجتماعی و پایین بودن سطح کتاب‌خوانی در ایران، سرعت پایین اینترنت و غیره باعث کندی رشد کتاب‌های الکترونیکی در ایران هستند.

ارزش علمی مقاله: این مقاله توجه خوانندگان را به مشکلات موجود بر سر راه رشد کتاب‌های الکترونیکی رادر ایران جلب می‌کند. کلید واژه: کتاب چاپی، کتاب الکترونیکی، نشر کتاب

مقدمه

بشر در طول تاریخ برای ثبت و ضبط دانش خود و انتقال آن به نسل‌های آینده از روش‌های مختلفی بهره جسته است و به طرق مختلف در صدد حفظ آثار و انتشار آن‌ها برآمده است. در ابتدا حفظ آثار بشری از طریق الواح گلی، پوست حیوانات، پاپیروس، کاغذ و در مراحل پیشرفته‌تر به صورت کتاب‌های چاپی و سرانجام کتاب‌های الکترونیکی در آمد، و در حال حاضر هم، دسترسی به برخی کتاب‌ها بر روی شبکه جهانی وب امکان‌پذیر شده است. این نکته قابل توجه است که دانش بشری در طول تاریخ عمدتاً به صورت کتاب منتشر شده است و سالیان طولانی کتاب اصلی‌ترین و شناخته‌شده‌ترین رسانه برای ذخیره و بازیابی دانش بشری بوده است. کتاب در کشور ایران با سابقه طولانی فرهنگ و تمدن از جایگاه ویژه‌ای در حفظ آثار و تحولات فرهنگی برخوردار بوده و اکنون شاهد حضور کتاب‌های الکترونیکی در کشور هستیم. در این مقاله وضعیت کتاب‌های چاپی و الکترونیکی در جامعه ایران با نظر به فناوری‌های نوین مورد بحث قرار می‌گیرد و به سایر رسانه‌ها پرداخته نمی‌شود.

ضرورت طرح موضوع

هرچند صمیمیت و لذتی که در خواندن کتاب‌های کاغذی هست ممکن است در کتاب‌های الکترونیکی نباشد، اما آمارها نشان می‌دهند که گرایش به کتاب‌های الکترونیکی در دنیای امروز رو به فزونی است. به عنوان مثال فروش کتاب‌های چاپی در سال ۲۰۰۸ در مقایسه با سال ۲۰۰۷ به میزان ۲ درصد کاهش یافته است (سایت خبری تحلیلی هم صدا، کد خبر ۲۵۰۱). این امر به عنوان دغدغه‌ای بزرگ نسبت به آینده کتاب‌های چاپی برای ناشران در سراسر دنیا تبدیل شده است. بنابراین روند رو به رشد استفاده از این کتاب‌ها در برخی از کشورهای دنیا ما را ملزم می‌سازد که دریابیم که کتاب‌های الکترونیکی از چه مزایا و معایبی برخوردار هستند و تا چه میزان نشر کتاب‌های سنتی را با خطر نابودی روبه‌رو می‌سازند؟

کتاب چاپی یا کتاب الکترونیک: نگاهی به وضعیت نشر کتاب‌های الکترونیکی در ایران

- فاطمه کشاورزیان^۱
- گلنسا گلینی مقدم^۲

چکیده

هدف: هدف از مقاله حاضر بررسی تاثیر فناوری اطلاعات و اینترنت بر ناشران ایرانی با تاکید بر کتاب‌های الکترونیکی است. روش: در این مقاله نشر کتاب سنتی با نشر کتاب الکترونیکی مورد مقایسه قرار گرفته و سپس آینده کتاب‌های الکترونیکی مطرح می‌شود و سرانجام وضعیت کتاب‌های الکترونیکی در ایران بررسی می‌شود. یافته‌ها: نگاهی به وضعیت نشر کتاب‌های الکترونیکی در ایران نشان می‌دهد که این کشور در توسعه نشر کتاب الکترونیکی با مشکلات جدی روبه‌رو است. از آنجا که زیرساخت‌های فناوری اطلاعات ایران مانند کشورهای توسعه یافته نیست، گذر کامل از سیستم نشر سنتی به الکترونیکی در عمل با چالش‌هایی مواجه شده است. از سوی دیگر مسایل

- ۱ دانشجوی کارشناسی علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه شاهد
- ۲ استادیار و عضو هیئت علمی گروه علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه شاهد

مقایسه نشر چاپی و نشر الکترونیکی

نشر سنتی کتاب با نشر الکترونیکی آن تفاوت‌های بسیاری دارد که در این جا به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود.

۱) قانون حق مولف در نشر چاپی و الکترونیک: حق مولف در نشر الکترونیکی موضوع مهمی است که هنوز با چالش‌های اساسی روبه‌روست. چه بسا نویسنده هنوز مردد است که آیا مطلبی را که در محیط وب قرار می‌دهد از آن سوء استفاده خواهد شد یا خیر؟ به تعبیری دیگر ممکن است تحریف و تغییری در مطلب نوشته شده به وجود آید که ضرر آن متوجه شخص مولف شود. در واقع احساس امنیت برای نویسندگان و ناشران کتب الکترونیکی در محیط وب مسئله‌ی ضروری است که خود می‌تواند مانعی بر سر راه توسعه‌ی این صنعت در حال رشد به شمار آید. شاید بتوان گفت مهم‌ترین مشکل و چالش بر سر راه انتشارات کتاب الکترونیکی همین امر باشد.

۲) این در حالی است که حتی در کشورهایی که در نشر الکترونیکی پیشرفت‌های قابل توجهی داشته‌اند هنوز مشکلات مربوط به این موضوع حل نشده است.

۲) بازیابی اطلاعات در نشر چاپی و نشر الکترونیکی: استفاده کنندگان در نشر چاپی می‌توانند به صورت دلخواه و آن گونه که خود می‌خواهند به کتاب دست یابند. مثلاً می‌توانند کتاب را ورق بزنند از فهرست مندرجات یا نمایه استفاده کنند. اما در محیط الکترونیکی ممکن است کاربران در بازیابی اطلاعات از کتاب‌ها مهارت کافی نداشته باشند و بدین ترتیب نتوانند به آن‌چه می‌خواهند دست یابند. هرچند این تفاوت بیشتر به مسأله‌ی انس با کتاب چاپی مربوط می‌شود اما تفاوت‌های زیادی در بازیابی اطلاعات در صورت آشنایی کاربر با نحوه استفاده وجود دارد

و قابلیت‌های بازیابی در محیط الکترونیکی بسیار توانمندتر است.

۳) نحوه دسترس‌پذیری در نشر چاپی و نشر الکترونیکی: خوانندگان در فضای سنتی برای استفاده از کتاب می‌بایست در زمان‌های مشخص به کتابخانه یا مراکز اطلاع‌رسانی مراجعه کرده و آن را به امانت بگیرند (محدودیت مکانی و زمانی در استفاده از کتاب) و در مقابل آن استفاده از کتاب الکترونیکی نیازمند امکانات خاص و ویژه‌ای از جمله دسترسی به کامپیوتر و خط اینترنت می‌باشد. پس نحوه‌ی دسترسی در هر دو شکل با مشکلاتی همراه است. هرچند که نشر الکترونیکی محدودیت زمانی و مکانی ندارد و برتری ویژه‌ای نسبت به نشر سنتی دارد.

۴) نحوه‌ی مطالعه‌ی کتاب در نشر چاپی و نشر الکترونیکی: استفاده کنندگان کتاب‌های چاپی، اطلاعات خود را بر روی کاغذ و اندازه و قلم مشخصی مطالعه می‌کنند. این در حالی است که استفاده کنندگان کتاب‌های الکترونیکی می‌توانند اندازه و نوع قلم را به دلخواه انتخاب کرده و اطلاعات را دریافت کنند (برتری نشر الکترونیکی). اما مشکلی که وجود دارد این است که مطالعه‌ی یک کتاب الکترونیکی نیازمند مکان خاصی می‌باشد و برای مدت طولانی چشم خوانندگان را با مشکل روبه‌رو می‌سازد. ولی کتاب چاپی محدودیت مکانی برای مطالعه کردن ندارد و خستگی کمتری را برای فرد به همراه دارد (برتری نشر چاپی).

۵) دریافت مجوز در نشر چاپی و نشر الکترونیکی: در نشر چاپی ناشرین پس از گرفتن مجوز قادر به انتشار کتاب خود هستند. این در حالی است که برای نشر الکترونیکی نویسنده که خود می‌تواند ناشر هم می‌باشد، بدون آن که مجوزی برای نشر داشته باشد قادر است آنچه را که خلق کرده منتشر کند و در اختیار همگان قرار دهد. حال در این میان اگر مشکلی پدید آید ممکن است نویسنده نتواند مشکلات به وجود آمده را

حل کند (برتری نشر چاپی). البته این مطلب در مورد نویسندگانی صدق می کند که نخواهند از مراحل دریافت مجوز عبور کنند، وگرنه در مورد سایر نویسندگان تفاوت چندانی در محیط چاپی و الکترونیکی به لحاظ اصول کار دیده نمی شود.

۶) بازاریابی کتاب در دو نشر چاپی و الکترونیکی: نکته‌ی دیگر اینکه کتاب‌های الکترونیکی را نمی توان در ویتترین کتابفروشی‌ها قرار داد و امکان نمایش فیزیکی آن‌ها وجود ندارد. لذا بازاریابی و نمایش آن‌ها از سیستم چاپ سنتی متفاوت است و مجازی بودن کتاب‌های الکترونیکی خوشایند برخی کاربران نیست و این در حالی است که کتاب‌های چاپی را می توان در پشت ویتترین کتابفروشی‌ها قرار داد یا در نمایشگاه‌های مختلف در معرض دید علاقه‌مندان قرار داد. افراد می توانند کتاب را ببینند، ورق بزنند و سپس خریداری نمایند. اما امکان تورق کتاب‌های الکترونیکی در مکان‌های خاص در روبه‌روی کامپیوتر به راحتی کتاب‌های چاپی نیست و این امر بازاریابی کتاب‌های الکترونیکی را با چالش مواجه می کند.

۷) هزینه‌های تولید و چاپ کتاب چاپی و الکترونیکی: انتشار یک نسخه کتاب الکترونیکی با شرط وجود زیرساخت‌های فناوری می تواند مورد استفاده در سطح یک کشور و حتی جهان قرار گیرد. در حالی که هزینه تولید و چاپ کتاب در روش سنتی با توجه به گرانی کاغذ بسیار زیاد است هزینه تولید و چاپ کتاب الکترونیکی صرف نظر از هزینه‌های اولیه بسیار کمتر از کتاب‌های چاپی است. البته هزینه‌های اولیه تکنولوژیکی، کتاب الکترونیکی را برای ناشران کشورهای در حال توسعه بالا می برد ولی در درازمدت هزینه‌های چاپ برای کتاب‌های بعدی کاهش خواهد یافت.

۸) هزینه‌های توزیع کتاب چاپی و الکترونیکی: توزیع سنتی یک از پیچیده‌ترین فعالیت‌های مربوط به چاپ و نشر است. نشر سنتی در همه کشورها از یک الگوی یکسان توزیع پیروی نمی کنند. بلکه هر کشور یک الگوی خاصی برای خود دارد که با جامعه و فرهنگ آن کشور ارتباط پیدا می کند. عبدالحسین آذرنگ در کتاب «مبانی نشر کتاب» خود به این نکته اشاره می کند که الگوهای فرهنگی، اقتصادی، نوع رفتار اجتماعی و عوامل موثر بر مناسبات اجتماعی همه و همه بر توزیع کتاب تاثیر گذار هستند و این امر منجر به پیچیدگی توزیع کتاب می شود. به گواهی گزارش‌هایی که درباره پخش کتاب در کشورهای مختلف جهان انتشار یافته است، دشوار بتوان کشوری را یافت که از توزیع (پخشگری) کتاب اظهار رضایت مطلق کند. هر یک از این کشورها دست کم به نوعی از مشکلی در پخش یاد می کنند، اما این مشکل به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه و از جمله ایران که اقتصاد کتاب به‌طور کلی تحت تاثیر اقتصاد عمومی با دشواری‌های بسیاری روبروست، شدید و شدیدتر است

(آذرنگ، ۱۳۸۵، ص ۱۸۴).

اگر بخواهیم به کتاب به‌طور اخص اشاره کنیم، هزینه توزیع کتاب در ایران چیزی حدود ۲۰ تا ۴۰ درصد قیمت پشت جلد کتاب است. ناشر کتاب را با تخفیف فوق در اختیار مراکز عمده پخش و کارگزاران قرار می دهد و آن‌ها نیز کتاب را با تخفیف که به‌طور متوسط حدود ۲۰ درصد پشت جلد کتاب می باشد در اختیار کتابفروشی‌ها قرار می دهند. کتابفروشی‌ها معمولاً کتاب را به قیمت پشت جلد در اختیار خوانندگان قرار می دهند. (محسنی، ۱۳۸۶، ص ۴۵)

مشکلات زیاد توزیع در ایران توسط برخی از نویسندگان دیگر نیز در نوشته‌های فارسی مطرح شده است. علاوه بر این دریافت کتاب از طریق پست معمولی نیز مشکلات خاص خود را داشته است. مهم‌ترین مشکل در سیستم توزیع سنتی، از دست رفتن زمان و کندی دریافت کتاب بوده است.

فناوری اطلاعات بر توزیع کتاب نیز پیامدهای زیادی داشته و هزینه‌های توزیع را به‌طور قابل ملاحظه‌ای کاهش داده است. هم‌چنین، سرعت توزیع را افزایش داده و زمان تلف شده را نیز به حداقل رسانده است. بسیاری از کارشناسان معتقدند که هزینه توزیع کتاب الکترونیکی در محیط دیجیتال برابر صفر یا خیلی نزدیک به صفر است زیرا بدون صرف هزینه پست هر ماده‌ای که بصورت الکترونیکی تولید شود به صورت بالقوه این قابلیت را دارد که ظرف مدت یک ثانیه یا حتی کمتر بطور همزمان در کشور و حتی سراسر جهان در شبکه‌ها توزیع شود. بنابراین تمام افرادی که به اینترنت از هر جای جهان دسترسی دارند (با شرط پرداخت هزینه‌های خود کتاب) به متن کامل کتاب نیز دسترسی خواهند داشت. در محاسبه هزینه توجه به این موضوع ضروری است که هرگونه توزیع همزمان کتاب الکترونیکی مستلزم صرف هزینه قبلی برای زیرساخت‌های اطلاعاتی و محابراتی و نیز هزینه لازم برای ابزارهای دسترسی مانند کامپیوتر و لپ تاپ نیز می شود.

۹) انجام هم‌زمان کارهای شخصی و خواندن کتاب‌های الکترونیکی: زمانی را که خواننده در خواندن کتاب‌های سنتی صرف می کند فقط محدود به خواندن کتاب می‌باشد و شخص باید تمرکز خود را تنها صرف خواندن کتاب کند، این در حالی است که ممکن است شخص مطالب خود را در یک قالب صوتی ذخیره کرده و در حین انجام کارهای خویش به مطالب مورد نیاز گوش دهد. در واقع مزیتی نام برده برای کسانی که معلولیت جسمی دارند (از جمله نابینایان) می تواند بسیار مفید باشد. در واقع استفاده از ترکیب‌کننده‌های گفتاری، نمایشگرهای بریل یا نرم‌افزارهای تبدیل متن به سخن مواردی است که خواندن نسخه‌های الکترونیکی را برای نابینایان تسهیل می‌بخشد.

۱۰) حذف منابع متعدد در خواندن کتاب‌های الکترونیکی:

خواندن برخی از کتاب‌های سنتی نیازمند وجود کتاب‌های دیگر نیز هست. مثلاً فرد برای یافتن کلمه‌ای در کتاب نیازمند فرهنگ لغت می‌باشد، این در حالی است که برخی از کتاب‌های الکترونیکی خود دارای فرهنگ لغت می‌باشند و با کلیک روی کلمه‌ی مورد نظر می‌توان معنی آن را یافت بدون آنکه نیاز به منبعی دیگر باشد.

آینده کتاب‌های چاپی

با توجه به مزایای نامبرده می‌توان انتظار

داشت که استفاده از کتاب‌های الکترونیک زیاد شود، اما هنوز آینده کتاب‌های چاپی روشن به نظر می‌رسد و بسیاری از خوانندگان به همین شیوه سنتی مطالعه می‌کنند. سایت Springer که ارائه‌کننده کتاب‌های الکترونیک در زمینه‌های مختلف است، طی آماري که سال ۲۰۰۸ از ۸۸۲ نفر گرفت، اعلام کرد، بیش‌ترین میزان استفاده از کتاب‌های الکترونیک برای مطالعه و تحقیق بوده است به طوری که ۷۸ درصد مردم از کتاب‌های الکترونیک برای تحقیق، ۵۶ درصد برای مطالعه، ۱۰ درصد برای آموزش و ۱۰ درصد نیز برای اوقات فراغت خود استفاده می‌کنند. آیا تاکنون کتاب الکترونیک خوانده‌اید؟ این سوالی بود که همین سایت از ۴۷۲ نفر پرسید و ۷۳ درصد پاسخ مثبت و ۲۷ درصد پاسخ منفی دادند. میزان علاقه‌مندی به استفاده از کتاب الکترونیک و مفید، در نموداری نشان داده شده که از اهالی هلند، آلمان، ترکمنستان و سوئیس هستند. این سایت با تحقیق بر روی ۵۲۴ کاربر خود درباره آینده کتاب‌های الکترونیک در ۵ سال آینده، می‌نویسد: ۵۳ درصد مردم ترجیح می‌دهند کتاب‌های چاپی و در برخی موارد کتاب الکترونیک، ۳۵ درصد تنها کتاب چاپی و ۷ درصد کتاب الکترونیک بخوانند و ۵ درصد دیگر نظر خاصی راجع به خواندن کتاب الکترونیک یا کتاب چاپی ندارند (سایت خبری تحلیلی هم صدا، کد خبر ۲۵۰۱).

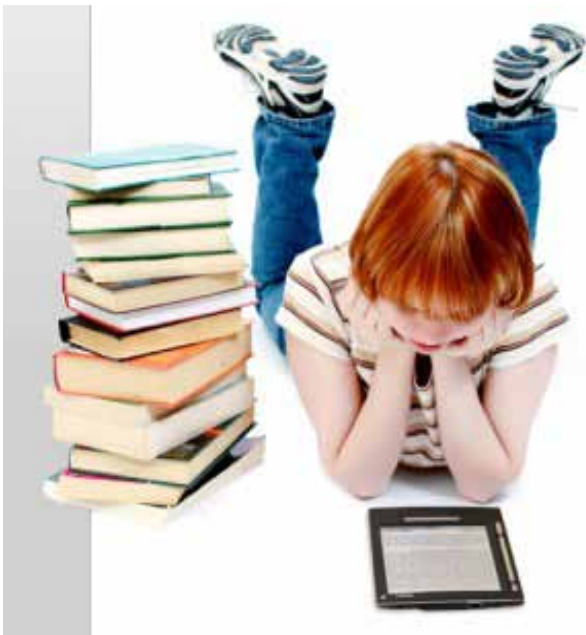
نگاهی به وضعیت نشر کتاب‌های الکترونیکی در ایران

نشر کتاب در ایران، همانند کشورهای دیگر، از تحولات فرهنگی-اجتماعی و تکنولوژیکی تاثیر پذیرفته است. نگاهی به تاریخ نشر ایران نشان می‌دهد که نوسانات زیادی در نشر کتاب تحت تاثیر عوامل نامبرده رخ داده است. تعداد کتاب‌های چاپ شده ایران تا پایان سال ۱۳۵۷ معادل ۲۹۹۷ عنوان بوده و سر جمع کتاب‌های منتشر شده به نقل از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تا پایان سال ۱۳۸۳ به ۳۸۹۹۱ عنوان رسیده است (آذرننگ، ۱۳۸۶، ص ۲۶۹). در مورد تعداد کتاب‌های الکترونیکی

در ایران آمار دقیقی در دست نیست. اصولاً کامپیوتر از دهه ۷۰ شمسی وارد ایران شد و در دهه ۸۰ گسترش بیشتری پیدا کرد. با وجود قابلیت‌ها و برتری‌های زیاد نشر الکترونیکی، ناشران ایرانی تا کنون نتوانسته‌اند همگام با تحولات تکنولوژیکی به نشر الکترونیکی روی آورند. زیرا این ناشران از قبل با مشکلات بسیاری دست به گریبان بوده‌اند. تحولات تکنولوژیکی هر چند باعث سهولت کارهای مربوط به چاپ شده است اما از سوی دیگر زیرساخت‌های فنی در سراسر کشور از قابلیت‌های لازم برای پاسخگویی به نیازهای کاربران در محیط مجازی وب برخوردار نیست. این نکته قابل توجه است که هنوز بسیاری از کاربران ایرانی در نقاط محروم و دور افتاده کشور به اینترنت و رایانه دسترسی ندارند یا این که دسترسی آن‌ها محدود است. این محدودیت‌ها باعث می‌شود که ناشران کتاب‌های الکترونیکی در ایران، بخش عظیمی از خوانندگان بالقوه‌ی خود را از دست دهند.

مشکل دیگری که ناشران کتاب‌های الکترونیکی در ایران با آن مواجه هستند، سرعت پایین اینترنت است و اصولاً قوانین دست و پاگیر موجود، اجازه استفاده از سرعت بالای ۱۲۸ کیلوبایت در ثانیه را به کاربران خانگی نمی‌دهد. سرعت پایین اینترنت خود به خود مانعی برای بازیابی سریع کتاب‌های الکترونیکی در ایران است و این امر تمایل مشتریان به سمت کتاب‌های الکترونیکی را به طور منفی تحت تاثیر قرار می‌دهد. سرعت پایین اینترنت در بازیابی نیز تاثیر منفی دارد و سایر بخش‌های نشر الکترونیک را نیز تحت تاثیر قرار می‌دهد.

مطلب دیگری که باید به آن اشاره کرد سطح کتابخوانی در ایران است که بی‌تاثیر در رونق کتاب‌های الکترونیکی نیست. طبق آمار دریافتی از تحقیقات صورت گرفته در سال ۸۷ توسط شورای فرهنگی عمومی و نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور هر ایرانی بالای ۱۲ سال به طور متوسط ۳٫۹ (سه و نه دهم) جلد کتاب مطالعه می‌کند که در واقع به طور متوسط ۱۸ دقیقه در روز کتاب مطالعه می‌کند. همچنین هر ایرانی بالای ۱۲ سال به طور متوسط ۴۴ دقیقه در روز روزنامه مطالعه می‌کند، و هر

ایرانی بالای ۱۲ سال به طور متوسط ۹ دقیقه در روز نشریه مطالعه می کند. طبق این آمار می توان گفت هر ایرانی بالای ۱۲ سال به طور متوسط در روز ۷۱ دقیقه مطالعه می کند. در واقع ایرانیان باسواد در روز ۸۶ دقیقه مطالعه می کنند (شواری فرهنگی عمومی و نهاد کتابخانه های عمومی کشور). وقتی صحبت از نشر کتاب الکترونیک در ایران می کنیم باید فناوری های نوین نشر را در زمینه فرهنگی و اجتماعی و اقتصادی جامعه ایران مورد توجه قرار دهیم، زیرا در یک طرف چرخه نشر خوانندگان کتاب قرار دارند و عوامل فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی قطعا در پذیرش و استفاده از کتاب های الکترونیکی تاثیر گذار هستند.

نتیجه گیری

با توجه به شرایط موجود در ایران دسترسی به اینترنت و کامپیوتر در تمامی نقاط کشور با محدودیت همراه است. بنابراین ایران، در توسعه نشر کتاب الکترونیکی با مشکلات جدی روبه رو است. عواملی که روند رو به رشد این نوع نشر (نشر الکترونیکی) را در کشور با کندی مواجه ساخته است می توان به صورت زیر بیان کرد:

- عوامل فرهنگی و اجتماعی و پایین بودن سطح مطالعه
- سرعت پایین اینترنت
- مشکلات زمینه ای و قبلی ناشران
- عدم وجود زیرساخت های فناوری اطلاعات در کشور
- از آنجا که درصد قابل ملاحظه ای از نشر چاپی، به نشر کتب درسی اختصاص دارد اما هیچ گونه قالب الکترونیکی از این مواد آموزشی که به طور گسترده در آموزشگاه ها و مدارس استفاده شود را شاهد نیستیم و آنچه که بیشتر در اختیار دانش آموزان ما قرار می گیرد شکل سنتی و چاپی مواد است.
- نمایشگاه کتاب که همه ساله در کشور برگزار می شود خود می تواند بستر مناسبی برای نشان دادن جایگاه نشر الکترونیکی در پیشرفت و ارتقای هر کشوری در صنعت نشر باشد. این در حالی است که در هنگام برگزاری نمایشگاه کتاب هیچ غرفه ای به بخش نشر الکترونیکی اختصاص نمی یابد.
- سوء مدیریتی برخی از سازمان های دست اندرکار نشر در کشور مشکل را دوچندان کرده است. در واقع نبود سیاست های مدون و خط مشی های راهبردی در این مورد از سوی برخی از سازمان ها و دست اندرکاران نشر کتاب، باعث شده است که ناشران خود به تنهایی نتوانند فرایند نشر کتاب الکترونیکی را که دارای پیچیدگی های خاص خود است را در پیش بگیرند. موانع ذکر شده در بالا از جمله مواردی است که شرایط پیوند نشر الکترونیکی و نشر سنتی را در کشور با محدودیت روبه رو می سازد.

• در پایان باید به عدم برگزاری اولین همایش ملی نشر اشاره کرد. همه می دانیم که اولین همایش ملی نشر که قرار بود از سوی مرکز نشر دانشگاهی در اسفند ماه ۸۸ برگزار شود، در اولین فراخوان خود به اندازه کافی مورد استقبال قرار نگرفت و مقاله های ارسالی به حد نصاب لازم برای برگزاری همایش نرسید. با وجود تمدید زمان ارسال مقالات و فراخوان مجدد، باز هم مشکلات باقی ماند و برگزاری همایش به اردیبهشت و سپس تیر ماه ۸۹ موکول شد. در هر مرحله برگزاری همایش کنسل شد و در عمل اولین همایش ملی نشر تاکنون موفق نبوده است. این امر نشان می دهد که موضوع نشر از حساسیت لازم در میان جامعه ایران برخوردار نیست و شاید بتوان که جامعه از آگاهی لازم در این زمینه برخوردار نیست و این مسئله را باید به مشکلات نشر کتاب های الکترونیک در ایران اضافه کرد.

منابع

آذرننگ، عبدالحسین (۱۳۸۶) مبانی نشر کتاب. ویرایش سوم. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت).
سایت خبری تحلیلی هم صدا، کتاب های الکترونیکی در اما و اگرهای مطالعه، کد خبر ۲۵۰۱، ۱۳۸۸.
شواری فرهنگی عمومی و نهاد کتابخانه های عمومی کشور، میزان مطالعه در سال ۱۳۸۷، جامعه آماری: کلیه افراد بالای ۱۲ سال ساکن در ایران، اندازه نمونه ۲۰۲۹، زمان اجرا آذر و دی ۱۳۸۷.
محسنی، حمید (۱۳۸۶) مجموعه سازی و خدمات تحویل مدرک. ویرایش سوم. تهران: نشر کتابدار.

دانشکده کتابداری با نام «علوم و فناوری اطلاعات»

مصاحبه با دکتر غلامرضا فدایی سرپرست دانشکده کتابداری و اطلاع‌رسانی

■ امیرحسین رجب زاده عصارها

یکی از بحث‌های داغ این روزهای رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، بحث تاسیس دانشکده کتابداری است که با همت گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه تهران در دست راه‌اندازی است. هر از گاهی خبرهای پراکنده‌ای می‌شنویم از مراحل تاسیس این دانشکده. قصدم این بود که سوال‌های مختلفی را که در ذهن کتابداران، دانشجویان و اساتید هست، دنبال کنم. این بود که رفتم سراغ سرپرست این دانشکده، جناب آقای دکتر غلامرضا فدایی. در اتاق خودشان در دانشکده قرار گذاشتم و بخت یارم بود که با وجود تمام مشغله‌های ایشان توانستم وقتی برای مصاحبه از ایشان بگیرم. سال ۸۸ که وارد دانشگاه تهران شدم، دکتر فدایی مدیر گروه بودند، و بحث دانشکده کتابداری مطرح بود. راست‌اش آن زمان فکر نمی‌کردم، عمر تحصیلی ما در این دانشگاه قد بدهد و شاهد راه‌اندازی دانشکده کتابداری و اطلاع‌رسانی باشیم.

از استاد (استاد که می‌گوییم، عادت کلاسی‌ام است. شاید اگر استاد فدایی، استادم نبودند، می‌گفتم دکتر) برای این که وقتی را به مصاحبه با خبرنگار انجمن اختصاص دادند تشکر کردم و از تاسیس دانشکده کتابداری پرسیدم. از اول اول‌اش.

استاد هم ابتدای سخن‌شان برای پرداختن به موضوع دانشکده کتابداری تشکر کردند و در پاسخ به پرسش‌ام از ابتدای تاسیس دانشکده گفتند: علاقه به تاسیس دانشکده کتابداری از سال‌ها پیش وجود داشت. چون نیاز به وجود آن احساس می‌شد. اما چندان جدی گرفته نمی‌شد، متأسفانه. اما در مورد پیشینه فکر تاسیس دانشکده کتابداری، من در کتاب مقدمه‌ای بر شناخت اسناد آرشیوی بحث تاسیس دانشکده را با سه رشته مطرح کردم. اما این بحث در دل برنامه‌های جاری آن زمان گم شد. افراد دیگر هم واقعاً علاقه‌مند بودند و دنبال این قضیه بودند، هم قبل از طرح این ایده در کتاب من، و هم بعد آن ولی به ندرت پیگیری می‌شد. تا این که در سال ۱۳۸۵ که سال پیامبر اعظم نام‌گذاری شده بود، بنده تاسیس دانشکده کتابداری را به آقای دکتر عمید زنجانی (رئیس وقت دانشگاه تهران) پیشنهاد کردم تا سنگ بنای تاسیس دانشکده گذاشته شود و در همان زمان ۷ رشته را برای دانشکده کتابداری به ایشان پیشنهاد کردم. طرح دانشکده به صورت مکتوب در ۱۴ صفحه آماده شد و گاهی ملاقات حضوری داشتیم. ابتدا استقبال شد اما عملاً پیشرفت چندانی نداشت. البته قبلاً هم با دیگر روسای دانشگاه این مورد را مطرح کرده بودم و توضیح داده بودم که جا دارد در این زمینه کار شود. تا این که رسید به اواخر سال ۸۸ ما ملاقاتی با رئیس کتابخانه ملی داشتیم. البته کتابخانه ملی قبل‌تر هم علاقه به همکاری با دانشگاه تهران داشت. تقریباً اواخر دوره ریاست آقای اشعری بود که از ما (گروه دانشگاه تهران) خواسته شد تا همکاری داشته باشیم و ما هم متقابلاً علاقه خودمان را اعلام کردیم که کتابخانه ملی باید به نوعی حامی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی و پشتیبان ما باشد. در یکی از جلساتی که در کتابخانه مرکزی (دانشگاه تهران) داشتیم بعد از صحبت‌های زیادی که مطرح شد، پیشنهاد کردم که اگر واقعاً می‌خواهید کار بزرگی انجام داده باشید، بیایید و در راه تاسیس دانشکده کتابداری از ما حمایت کنید. ایشان بلافاصله پذیرفتند و گفتند که فردایش اعلام می‌کنند و در ملاقاتی با رئیس جمهور مسئله را مطرح می‌کنند و حتماً کمک ایشان را طلب می‌کنند تا این که دانشکده استقرار پیدا کند. ایشان به قول‌شان عمل کردند و در شیراز این خبر را اعلام کردند [در سخنرانی برای افتتاح یک برنامه که استاد یادشان نمی‌آمد چه برنامه‌ای بوده]. بعد از آن تفاهم‌نامه‌ای بین رئیس دانشگاه تهران و رئیس کتابخانه ملی به امضای طرفین رسید که یکی از مفاد آن همکاری در تاسیس دانشکده کتابداری بود و این برای دانشکده کتابداری شروع خوبی بود که طی مدت کوتاهی انجام شد. [درست همان‌طور که فکر می‌کردم، شروع دانشکده کتابداری طول کشیده بود ولی خیلی از راه را در زمان کوتاهی بعد از ورود ما به دانشگاه طی کرده بودند]. مسئولیت دانشکده کتابداری نیز به من واگذار شد. [تلفن زنگ خورد. استاد با تسلط جمله‌های آخر صحبت‌شان را تمام کردند و به نوعی مصاحبه را

با موافقت من قطع کردند تا به تلفن جواب بدهند. دو رکوردی را که برای ضبط صحبت‌های استاد آورده بودم، چک کردم. هر دو داشتند ضبط می‌کردند. ... و ابلاغ را دادند و از من خواستند که ظرف سه سال، دانشکده کتابداری و اطلاع‌رسانی را راه‌اندازی کنم. از آن زمان که مرداد سال ۱۳۸۹ بود، شروع کردیم به فعالیت و در رابطه با تامین نیروی انسانی و تغییر مکان دانشکده اقدامات زیادی انجام دادیم. در مورد جا و مکان، اقداماتی انجام شد که شاید به دلایلی ریاست دانشگاه [رئیس فعلی دانشگاه تهران، دکتر رهبر هستند، دکترای اقتصاد دارند] صلاح نمی‌دانند که این تغییر مکان انجام بشود. شاید ترجیح می‌دهند ابتدا از لحاظ نیروی انسانی جذب مناسبی داشته باشیم. همین دیروز هم که صحبتی داشتیم ایشان تاکید داشتند که تعداد نیروها به حد مناسبی برسد.

-منظور از نیرو، هیئت علمی است؟

همین. دقیقاً منظورم هیئت علمی است. البته تعدادی را زیر نظر داریم و علاوه بر این درخواست جذب هیئت علمی را به تعداد مورد نیاز مطرح کردیم [استاد از آقای که برای‌شان چایی آوردند خواستند که برای من هم بیاورند]. درخواست جذب ۳۳ نفر را در سایت وزارت علوم دادیم که حدود ده یا دوازده نفر، دکترای کتابداری می‌خواهیم و باقی از رشته‌های دیگر که تخصص‌های دیگری را در آموزش رشته کتابداری آموزش می‌دهند. ما رشته علم‌سنجی را تصویب کردیم و دستور اجرای کار را هم گرفتیم و برای سال آینده هم پذیرش دانشجو خواهیم داشت.

-مقطع ارشد؟

مقطع ارشد. برای رشته‌های دیگر هم برنامه مصوب داریم. رشته آرشیو را داریم. رشته دانشنامه‌نگاری را داریم. و بعضی رشته‌های دیگر مانند رشته نسخ خطی. ولی ما منتظر نیرو هستیم. تعدادی نیرو قرار است به کمک ما بیایند اما این کافی نیست. من یک صحبتی داشتم با رئیس دانشگاه، ایشان گفتند برای جذب نیرو آسان بگیرید اما دانشگاه تهران به هر حال باید نیروهای خوب و قابل‌ی را جذب کند و ما امیدواریم که نیروهای باکیفیت از طریق سایت وزارت علوم ثبت نام کنند که ما بتوانیم مراحل جذب را هرچه سریع‌تر و باکیفیت‌تر به انجام برسانیم. [برای من هم چای می‌آورند و می‌گذارند روی میز. به این فکر می‌کنم که رکوردرها باید صدای کرکننده‌ای از استکان و نعلبکی ضبط کرده باشند]. خوشبختانه، در طی جلساتی که با قسمت طرح و برنامه دانشگاه تهران داشتیم، آن‌ها هم دنبال این قضیه هستند که بودجه خوبی را به دانشکده اختصاص بدهند. اما مسئله‌ای که نیاز به مطرح شدن دارد این است که ما واقعاً نیاز به حمایت‌های مادی داریم و همین‌طور به حمایت‌های معنوی. [حمایت‌های مادی؟ استاد راست می‌گوید. می‌شود اگر کسی را می‌شناسیم که دستی در کار خیر دارد دعوت کنیم و کارمان جلو بيفتد. حمایت‌های معنوی؟ حتماً همه دوست دارند از لحاظ معنوی حمایت کنند از تاسیس دانشکده

در طی جلساتی که با قسمت طرح و برنامه دانشگاه تهران داشتیم، آن‌ها هم دنبال این قضیه هستند که بودجه خوبی را به دانشکده اختصاص بدهند. اما مسئله‌ای که نیاز به مطرح شدن دارد این است که ما واقعاً نیاز به حمایت‌های مادی داریم و همین‌طور به حمایت‌های معنوی.

کتابداری. یا حداقل من این طور فکر می‌کنم. من که هستم]. یعنی برای تاسیس دانشکده‌ای که دارای اهداف ملی است، نیاز به کمک افراد است. دیده‌ایم که ساختمان بعضی از دانشکده‌ها به طور کل از سوی

افراد خیر تامین بودجه شده‌اند. از اساتید و دانشجویان و افرادی که دستی در کار خیر دارند انتظار می‌رود که پا پیش بگذارند. گرچه خود جناب آقای اشعری که اکنون از ریاست کتابخانه ملی استعفا دادند، قول دادند که به کمک ما بیایند.

-خب، یک سوال دارم شاید مجبور شویم برگردیم به عقب. رشته‌های دیگری که به عنوان هیئت علمی در دانشکده کتابداری فرصت جذب دارند، کدام رشته‌ها هستند؟

این رشته‌ها در سایت وزارت علوم هست. رشته ادبیات نیاز داریم از زبان‌شناسی نیاز داریم. آمار نیاز داریم. کامپیوتر نیاز داریم. ارتباطات احتمالاً یک نیرو را نیاز داشته باشیم. مدیریت نیاز داریم. خوشبختانه هم‌اکنون که معاونت ما آمده و مشغول به کار شده، ایشان تخصص مدیریت دانش دارند [اشاره استاد به جناب آقای دکتر موسی‌خانی است]. و از دانشکده مدیریت آمده‌اند. و امیدواریم بحث مدیریت اطلاعات و مدیریت آی‌تی و مدیریت دانش را در این دانشکده بتوانیم به خوبی پی‌گیری کنیم.

-فکر می‌کنم در برنامه‌های رشته‌های دانشکده، به بحث کاربردی بودن رشته‌های خیلی توجه شده باشد. رشته دانشنامه‌نگاری واقعاً ماهیت کاربردی دارد. و بحث‌های فناورانه هم، مطمئناً کتابداران را به حوزه‌های کاربردی راهنمایی می‌کنند. اما بحثی که هیچ موقع از داغی آن کاسته نمی‌شود، بحث نام رشته است. شنیده شده که دانشکده کتابداری، با نامی خواننده خواهد شد که واژه کتابداری در آن نیست. برای نام این دانشکده تصمیم نهایی گرفته شده است؟

این مسئله‌ای است که همیشه مورد توجه بوده. من در کتاب مقدمه‌ای بر هویت کتابداری و اطلاع‌رسانی یک یا دو مقاله را به این مقوله اختصاص دادم و در آن‌جا بحث‌های مستوفایی شده، هم در مورد تعریف

در جمع‌بندی که داشتیم، و با توجه افقی که برای آینده این رشته در نظر داریم ما آمدیم اسم «علوم و فناوری اطلاعات» را پیشنهاد کردیم برای نام دانشکده و این نام را در جلسه روسای دانشگاه‌ها در مشهد عنوان کردیم که خوشبختانه مخالفتی نشد. منتظر بازخورد بودیم که به نظر مورد توجه قرار گرفته است.

گرایشی کار بکنیم و الان هم آمدند.

درس جداگانه‌ای برای‌شان در نظر گرفتید تا حالا؟

الان که ترم اول‌شان بوده، برنامه‌ریزی را برای ترم‌های آینده ان‌شاءالله خواهیم داشت.

درباره مقاطعی

که در دانشکده کتابداری پذیرش خواهد بود، هر سه مقطع کارشناسی، ارشد و دکترا دانشجو خواهیم داشت؟ بله.

دوره کارشناسی هم گرایش خواهد داشت؟

این موارد قابل بحث است. چون هم ما داریم کار می‌کنیم هم وزارت علوم در این باره. مسائل زیادی واقعاً مطرح است. فکر می‌کنم در آینده شاید تحولاتی رخ بدهد و نظرات گوناگونی مطرح شود. شاید بحث «کتابدار موضوعی» مسئله‌ای باشد که از نو مطرح شود که آیا واقعاً کتابدار موضوعی تربیت کنیم بهتر است یا کتابدار عمومی داشته باشیم. بعضی از رشته مثلاً علم‌سنجی، باید ببینیم که باید پایه و بنیان کتابداری داشته باشند یا از رشته‌های دیگر باید کمک گرفت. البته من معتقدم ریشه در کتابداری دارد. بخشی از این مسائل هم برمی‌گردد به مسائل گزینش دانشجو، زیرا خیلی از چیزها دست ما نیست. بعضی از موارد را حذف می‌کنند بدون این که ما بدانیم [چندی پیش درباره ظرفیت پذیرش در مقطع ارشد با اساتید و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های دیگر هم صحبت می‌کردم همین بحث بود. اصلاً نمی‌دانستند چه شده که ظرفیت‌شان یک‌باره زیاد شده یا چندبرابر شده!!! به نظر می‌رسد که وزارت علوم باید هماهنگی بیشتری داشته باشد با گروه‌ها در داخل دانشگاه‌ها]. مثلاً چندی پیش گرایش مدیریت اطلاعات در مقطع دکتری نمی‌دانیم چرا حذف شد!!! خود به خود و بدون اطلاع ما. اعتراض هم کردیم ولی کسی به ما جواب نداده است. یعنی چنین مسائلی هم هست [به استاد پیشنهاد کردم قبل از سرد شدن جای‌شان آن را بنوشند. از پیشنهادم استقبال کردند. منشی‌شان آمد و از فرصت استفاده کرد و چند امضا گرفت و چند سوال پرسید، من هم کمی از چای‌ام را نوشیدم].

در ادامه بحث گرایش‌های ارشد، از مباحثی که سر کلاس هم مطرح شده بود استفاده می‌کنم. شما خودتان هم نظرتان این بود که در دوره ارشد از فارغ‌التحصیلان رشته‌های دیگر هم پذیرش داشته باشیم. سوالی که این جا مطرح می‌شود این

علم کتابداری، هم در مورد خاستگاه آن و جایگاه رشته. تشتت نظرها در مورد نام رشته آن قدر زیاد است که جمع بستن آن سخت است و ناشی از تشتت آرای اساتید و دانشجویان در مورد ماهیت و تعریف رشته است. این مورد، نقطه قوت رشته ما نیست. به نظر من این ضعف است. به جای واگرایی، بالاخره یک جایی باید همگرایی داشته باشیم و این همگرایی بسیار امر مهمی است و باید یک جایی به اجماع رسید. به هر حال، من با توجه به نظرم درباره رشته کتابداری که کارکرد غایی آن را بازیابی اطلاعات و تحویل آن به مراجعه کننده می‌دانم، به نوعی قائل به وجود واژه بازیابی در نام رشته هستم. زیرا هر جا که صحبت از بازیابی هست، بدون شک، بحث سازماندهی هم به طور ضمنی مطرح شده است چون چیزی که سازماندهی نشده باشد، بازیابی آسانی نخواهد داشت یا اصلاً بازیابی نخواهد شد. ولی نظرات گوناگون است، بعضی‌ها ممکن است نپذیرند، بعضی‌ها ایراد بگیرند، ولی به هر حال در جمع‌بندی که داشتیم، و با توجه افقی که برای آینده این رشته در نظر داریم ما آمدیم اسم «علوم و فناوری اطلاعات» را پیشنهاد کردیم برای نام دانشکده و این نام را در جلسه روسای دانشگاه‌ها در مشهد عنوان کردیم که خوشبختانه مخالفتی نشد. منتظر بازخورد بودیم که به نظر مورد توجه قرار گرفته است. تا این که اخیراً در جلسه‌ای دوباره درباره نام بحث شد و اتفاق نظری وجود داشت که این نام می‌تواند بهترین نام باشد و شاید به نوعی دغدغه دانشجویان ما برطرف شود. ضمن این که رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی می‌تواند به عنوان یک زیرمجموعه در این دانشکده همچنان فعال باشد. به علاوه در حال حاضر، رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی در کمیته برنامه‌ریزی وزارت علوم دارای ۴ شاخه است؛ شاخه کتابخانه‌های دانشگاهی، شاخه کتابخانه‌های آموزشگاهی، شاخه کتابخانه‌های عمومی و شاخه مدیریت اطلاعات. شاید بعد از مصوب شدن، این شاخه‌ها در رشته کتابداری اعمال شود. البته من فکر شاخه مرجع را کرده بودم که کمتر مطرح شده است.

این ۴ شاخه که فرمودید گرایش‌های رشته کتابداری هستند که در وزارت علوم در نظر گرفته شده‌اند؟

البته در وزارت علوم هنوز مصوب قطعی نشده‌اند. به عنوان گرایش... اوممم... می‌گویند گرایش ولی چیزی برتر از گرایش هستند. یعنی گرایش‌ها معمولاً در دو درس بیشتر تفاوت ندارند. ولی این ۴ شاخه، در بازیابی‌ای که انجام شده به صورت رشته‌ای در نظر گرفته شده‌اند. یعنی درس‌های جداگانه‌ای که مرتبط با هر شاخه هستند در آن‌ها آموزش داده می‌شود. خیلی بیشتر از دو درس در آن حوزه‌ها نیاز است.

ترم اخیر، ورودی بهمن ۸۹ دارای سه گرایش بودند، البته.

در واقع ما اولین تمایل گروه را نشان دادیم که می‌خواهیم به صورت

است که حالا کسی که کارشناس کتابداری است چه برتری نسبت به فارغ‌التحصیلان رشته‌های دیگر دارد؟ کسی که از رشته دیگر می‌آید به اصطلاح پیش‌نیاز می‌خورد؟

به هر حال بخشی از قضیه برمی‌گردد به بازار کار. بازار کار خیلی می‌تواند تعیین‌کننده باشد. در حالی که برای ما بازار کار یکی از موارد ناشناخته است و ارتباط بازار کار با دانشگاه خیلی منسجم نیست. بر این اساس، خیلی نمی‌توان برنامه‌ریزی کرد. برای مثال آموزش و پرورش که پست کتابدار را از مدارس حذف کرد و از طرف دیگر ابراز علاقه می‌کنند به مسئله مطالعه. به نظر من باید در سطوح بالا به مسئله آموزش و بازار کار توجه خاصی شود تا تکلیف برنامه‌ریزان آموزشی مشخص باشد. نظام آموزشی هم از یک طرف مسائلی را به ما تحمیل می‌کند. مثلاً وقتی تعیین می‌کند که همه می‌توانند در رشته کتابداری شرکت کنند ما کاری نمی‌توانیم بکنیم. البته سابقه نشان داده است که از وقتی دوره کارشناسی کتابداری دایر شده است بیشتر پذیرفته‌شدگان از رشته کتابداری هستند [با خودم گفتم اتفاقاً در سال‌های اخیر تغییر سرفصل‌های کنکور کارشناسی ارشد، باعث شده فرصت کتابداران برای تحصیل در مقطع ارشد کتابداری از رشته‌های دیگر بیشتر باشد] و باید ببینیم در آینده سوالات کنکور و بسیاری از موارد دیگر چه تغییری نسبت به حال حاضر خواهند داشت. برای رشته‌های کتابخانه‌های عمومی، آموزشگاهی و دانشگاهی پایه اساسی می‌تواند رشته کتابداری باشد، اما برای علم‌سنجی معلوم نیست چه رشته‌ای باید رشته پایه در نظر گرفت، یا برای نسخ خطی و دانشنامه‌نگاری چند رشته دیگر مثل ادبیات را می‌توان پایه در نظر گرفت [این‌جا، شاید بتوان گفت فارغ‌التحصیلان رشته‌های دیگر، شاید می‌توانند به کمک رشته کتابداری بیایند و آن قسمت‌هایی که روابط بین رشته‌ای و میان‌رشته‌ای مطرح هستند، با توجه به تخصص خودشان رشته و علم کتابداری و اطلاع‌رسانی را گسترش دهند]. باز هم اشاره می‌کنم که بازار کار بسیار تعیین‌کننده است. من این مورد را به عنوان گله دارم مطرح می‌کنم که ناهماهنگی بسیار زیادی بین بازار کار و نظام آموزشی ما وجود دارد و هیچ ارگانی مسئولیت هماهنگی این دو را ندارد [باز هم تلفن زنگ می‌خورد و استاد به آن جواب می‌دهد].

-بحث بازار کار بود.

بله این دو باید جدی گرفته شوند. من به صورت شفاف و مشخص ندیدم که ارگانی در این مورد مسئولیتی به عهده داشته باشد یا رؤسای دانشگاه‌ها با وزیر کار در ارتباط باشند.

-و در مورد دانشکده کتابداری دانشگاه تهران، انتظاراتی که از دانشگاه تهران هست؛ از فارغ‌التحصیل دانشگاه تهران انتظار می‌رود که بلافاصله وارد بازار کار شود. خیلی خوشحال‌ام که در برنامه‌ریزی‌ها به این مسئله توجه می‌کنید

فکر می‌کنم در آینده شاید تحولاتی رخ بدهد و نظرات گوناگونی مطرح شود. شاید بحث «کتابدار موضوعی» مسئله‌ای باشد که از نو مطرح شود که آیا واقعاً کتابدار موضوعی تربیت کنیم بهتر است یا کتابدار عمومی داشته باشیم.

و اگر برنامه‌ریزی جامعی انجام شود برای کتابداری ایران بسیار مفید خواهد بود. بحثی که این‌جا پیش آمد، بحث رشته و گرایش بود.

همان‌طور که می‌دانید

اگر برای دانشکده کتابداری بخواهیم در چند رشته پذیرش داشته باشیم، با زمانی که بخواهیم گرایش داشته باشیم، از لحاظ آزمون ارشد روند متفاوتی خواهیم داشت. اگر رشته داشته باشیم، احتمال دارد آزمون ارشد برای رشته‌های مختلف جدا باشد، اما اگر گرایش باشد، آزمون متمرکز خواهیم داشت با ضریب‌های متفاوت برای دروس متفاوت. مد نظر شما کدام روند است؟

در حال حاضر که تنها یک رشته علم‌سنجی داریم و در دفترچه آمده و از تمامی رشته‌ها می‌توانند در آن شرکت کنند، باید ببینیم چه پیش می‌آید. تجربه‌ای است که به دیدگاه ما جهت خواهد داد. اما برای شکل‌گیری دانشکده، حداقل باید سه گروه در دانشکده شکل بگیرد. ممکن است رشته زیاد داشته باشیم اما حداقل باید سه گروه داشته باشیم که هر کدام ممکن است رشته‌های متفاوتی را زیر پوشش داشته باشند. بعدها، تصمیم گرفته خواهد شد که هر گروه چه رشته‌هایی می‌تواند تعریف شود و هر گروه برای پذیرش دانشجوی در رشته‌های زیرمجموعه‌اش چه نوع آزمونی را می‌تواند برگزار کند.

-شاید بشود دوره کارشناسی، به نوعی در نظر گرفت که کسانی که می‌خواهند گرایش‌ها یا رشته‌های متفاوت را انتخاب کنند، دروس اختیاری یا دوره‌هایی را بگذرانند که در دوره ارشد به دردشان بخورد.

این هم تز خیلی خوبی است. من هم در کمیته برنامه‌ریزی وزارت علوم این بحث را مطرح کردم. پیشنهاد من این بود که برای دوره کارشناسی می‌توانیم دروس متعددی را که هر کدام می‌تواند مرتبط با رشته‌های دوره ارشد باشد تعریف کنیم که اگر افراد بخواهند وارد دوره ارشد بشوند، دروسی را که به‌شان کمک می‌کند پیش‌تر بگذرانند. منتها، جوابی که شنیدم این بود که تازه برنامه دوره کارشناسی تصویب شده است و برای تغییر یک مقداری زود است. لاقلاً یکی از جواب‌هایشان این بود. ولی یکی از راه‌های خوب، همین دروس متعدد است که در دوره کارشناسی ارائه بشود. اما مسئله دیگر این است که باید به ازای هر درسی که ارائه

می‌شود استاد خوب و مرتبط داشته باشیم. نمی‌شود که یک یا دو نفر همه دروس را ارائه بدهند. می‌توان از دوره‌هایی که در دانشکده‌های دیگر هم برگزار می‌شود استفاده کرد، البته. مثلاً کلاس‌هایی که در دانشکده مدیریت برگزار می‌شود.

بعد، یک سوال راجع به مقطع دکتری داریم. برای مقطع

دکتری گرایشی در نظر دارید؟

بینید ما دو گرایش داریم. گرایش مدیریت اطلاعات و گرایش آرشیو. این دو گرایش مصوب است. متأسفانه برای گرایش آرشیو هنوز کسی نیامده است. پیش‌فرض ما این است که برای رشته علم‌سنجی، سیاست علم را در مقطع دکترا در نظر بگیریم. [این‌جا منشی گروه کتابداری وارد شدند و باز هم چند مورد هماهنگی با استاد انجام دادند].

- برای گرایش آرشیو، غیر از کنکور دکترا، ظرفیت

پذیرش داشتید؟

داشتیم. مدیریت اطلاعات هم داشتیم که حذف شد. من خودم هم رسماً و کتاباً اعتراض کردم که جوابی به ما ندادند هنوز.

- الان پس دو نفری که در مقطع دکتر پذیرش خواهند

شد در گرایش آرشیو هستند؟

ما انتظار داریم که بتوانیم مدیریت اطلاعات را هم بگیریم. باید ببینیم علت حذف شدن آن چیست. ما خودمان درخواست کردیم پس برای حذف شدن هم خودمان باید درخواست می‌دادیم. ولی هماهنگ نشده حذف شد.

- یک سوال درباره گرایش یا رشته علم‌سنجی داریم. بحث

علم‌سنجی، دقیقاً همان چیزی است که به اصطلاح بعضی‌ها

مقاله‌سنجی خوانده می‌شود یا چیزی فراتر از آن است؟ چون

مثلاً در مبحث ارتباطات و مدیریت رسانه، علم‌سنجی، مفهوم

دیگری دارد و برمی‌گردد به سنجش میزان پذیرش و کاربرد

علم در زندگی روزمره مردم. آیا علم‌سنجی تنها از دیدگاه

کانونی در رشته کتابداری بررسی خواهد شد یا دیدگاه‌های

علوم دیگر نیز بررسی خواهند شد؟

عمدتاً در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی هست، اما کمی عام‌تر.

بحث‌های مربوط به قوانین رتبه‌بندی‌های دانشگاهی، ارتقاءها و ...

می‌تواند مباحث وسیعی را پوشش دهد. در کشور ما که تمایل به

مباحث رتبه‌بندی‌ها زیاد است حداقل تا چند سال می‌تواند در این زمینه

درست است. فکر کنم می‌شود مثل مجموعه علوم تربیتی که در آزمون ارشد با عنوان مجموعه علوم تربیتی ۱ یا مجموعه علوم تربیتی ۲ مطرح می‌شود، مجموعه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی در نظر گرفت که مثلاً در گروه یک آن، چهار رشته و در گروه دوی آن چهار رشته دیگر باشد. اما رئیس کتابخانه ملی عوض شد.

شد؟

- بله!

چه کسی شد؟

- نه، منظورم این نیست که شخص خاصی شده‌اند.

آقای اشعری که برکنار شدند یا استعفا دادند به هر حال، قرار

است تا روزهای دیگر رئیس جدید کتابخانه ملی معرفی شود.

ظاهراً بعضی از کارهای رئیس کتابخانه ملی به دوش دیگران

از وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی افتاده و نیاز هست که فوراً

رئیس جدید معرفی شود. مثلاً از روسای کتابخانه‌های دیگر

کشورها، وزیر ارشاد استقبال کرده این روزها. می‌خواستیم

پیرسِم که احتمال دارد که تغییر ریاست کتابخانه ملی، خلی

به روند تاسیس دانشکده کتابداری وارد کند؟

نه... نه، یعنی کتابخانه ملی به نظر من، گام مثبتی که برداشت حمایت

معنوی را انجام داد. حرکتی کرد که باعث شد قضیه تسریع بشود و جلو

بیفتد. البته من به هیچ عنوان انتظار این را نداشتم که رئیس کتابخانه ملی

ناگهان سر کار نیاید، به خاطر وجود مسائل خاص. انتظار من این بود

که تا آخر، این حمایت صورت بگیرد و قول حمایت را داده بودند ولی

واقعیت قضیه این است که این دانشکده مربوط به دانشگاه تهران است و

مربوط به کتابخانه ملی نیست که بخواهد تحت تاثیر قرار بگیرد. گرچه

مقامات دانشگاه ممکن است مکدر باشد از این که چرا قولی داده شد و

عمل نشد. البته شاید آن طرف هم خیلی مقصر نباشد. نمی‌دانم. ولی این

انتظار می‌رفت که تا تاسیس و راه‌اندازی دانشکده در کنار ما باشند. اصل

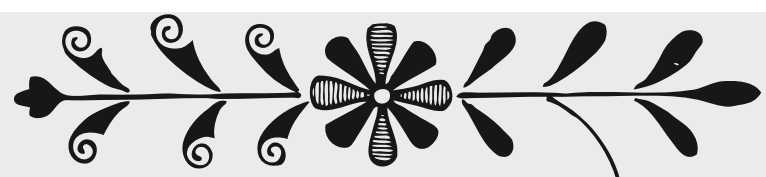
همین جا (دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه تهران، پل گیشا) مشغول به تحصیل خواهند شد؟ به محل کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران فکری شده است؟

نه، اصلاً بحث کتابخانه مرکزی مطرح نیست. شخصاً اعتقاد این است که دانشکده باید مستقل از کتابخانه باشد. شاید کتابخانه ملی هم خیلی علاقه داشت برویم آنجا. چند محل مورد بازدید قرار گرفته که برخی ویژگی‌های مد نظر ما را نداشته‌اند و در حال بررسی هستیم. نیروها هم، تعدادی مراحل جذب را می‌گذرانند و ما همچنان منتظریم نیروهای باکیفیت آمادگی خود را برای حضور در دانشکده اعلام کنند. در مورد دانشجویان هم، فعلاً بله، در همین دانشکده تا راه‌اندازی دانشکده کتابداری در خدمت‌شان خواهیم بود. در پایان هم از شما تشکر می‌کنم که به موضوع دانشکده پرداختید. چیزی که مسلم است ما نیاز به حمایت همه جانبه کتابداران داریم. به لطف خدا، حرکتی شروع شده است و امیدواریم بتوانیم به بهترین شکل آن را پیش ببریم.

کار شود. پیش‌بینی خود من این بود که ما می‌توانیم برای هر دانشگاه افرادی را تربیت کنیم که در کنار گروه‌ها و دانشکده‌ها بتوانند در جهت نمایان‌سازی کارهایشان فعالیت کنند و تولیدات علمی آن‌ها را به نحو خوب و درست نمایش دهند و آن‌ها را در جهت درست راهنمایی کنند.

-یعنی یک نیروی ثابت در هر دانشکده به نام علم‌سنج حضور داشته باشد؟

بله، هر دانشکده، می‌تواند یک نفر را مسلط به این حوزه داشته باشد. مثلاً همین دانشکده خودمان یک نفر را به صورت تمام‌وقت نیاز دارد. -برای این که بحث خیلی هم طولانی نشود، به عنوان آخرین سوال‌ها، می‌خواهم وضع حال حاضر دانشکده را مرور کنیم. از لحاظ مکان‌هایی که برای دانشکده مد نظر است و نیروهایی که تا کنون جذب شده‌اند. تا سه سال بعد از مرداد ۸۹ می‌شود مرداد ۹۲۵۱ که قرار است دانشکده راه‌اندازی شود، دانشجویانی که پذیرش می‌شوند همه

عضویت رایگان دانشجو-ویان سال اولی در انجمن

بر اساس مصوبه هیات مدیره انجمن، دانشجویان سال اول کتابداری و اطلاع‌رسانی می‌توانند به صورت رایگان به عضویت انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی درآیند. متن ارسالی به گروه‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی برای آگاهی‌رسانی در رابطه با این مصوبه به این شرح است:

به نام خدا

مدیریت محترم گروه-----

با سلام و احترام،

بدینوسیله به استحضار می‌رساند که به منظور تشویق دانشجویان جدیدالورود دوره کارشناسی برای عضویت در انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران، عضویت این عزیزان در سال اول رایگان خواهد بود. خواهشمند است ترتیبی اتخاذ فرمائید تا دانشجویان علاقه‌مند در جریان این عضویت رایگان قرار گیرند. پیشاپیش از مساعدتی که خواهید فرمود صمیمانه سپاسگزاری می‌نماید.

انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران

نگاهی به

دومین همایش بین‌المللی کتابخانه‌های تخصصی آسیا در ژاپن

دکتر گلنسا گلینی مقدم

دومین همایش بین‌المللی کتابخانه‌های تخصصی آسیا (ICoASL2011) از تاریخ دهم تا دوازدهم فوریه ۲۰۱۱ برابر با بیست و یکم تا بیست و سوم بهمن ماه ۱۳۸۹ در شهر توکیو برگزار شد. برگزارکننده اصلی این همایش انجمن کتابخانه‌های تخصصی و به ویژه شاخه‌ی آسیایی آن بود. انجمن کتابخانه‌های تخصصی یا (Special Libraries Association = SLA) در سال ۱۹۰۹ در نیویورک تأسیس شد و اکنون تبدیل به یک انجمن بین‌المللی با اعضای از سراسر جهان شده است. در اکتبر ۲۰۰۳ مأموریت‌ها و چشم‌اندازهای انجمن مورد تجدید نظر قرار گرفت. در طول سال‌ها انجمن کتابخانه‌های تخصصی باعث گردید هم آمدن کتابداران در گردهمایی‌های تخصصی در نقاط مختلف جهان شده است. در حال حاضر این انجمن دارای ۱۱,۰۰۰ عضو از ۷۵ کشور جهان است، هدف انجمن افزایش توانمندی‌های اعضا از طریق کارگاه‌های آموزشی، شبکه‌های اجتماعی و تخصصی، همایش‌ها و موارد دیگر است تا جایی که کتابداران بتوانند هم در حرفه خود تأثیرگذار باشند و هم در سازمانی که کتابخانه در آن قرار دارد. این

۱ استادیار و عضو هیئت علمی گروه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه
g_galyani@yahoo.com شاهد

انجمن همواره از جذب اعضای جدید از سراسر جهان استقبال می‌کند. فرم عضویت در وب سایت SLA قرار دارد و حق عضویت سالانه برای هر عضو ۲۰ دلار آمریکا است. این انجمن همچنین بورس تحصیلی در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد ارائه می‌کند. علاوه بر این انجمن برگزارکننده همایش‌های سالانه بوده و هزینه‌های شرکت در همایش را برای برخی اعضا فراهم می‌کند و نیز جوایزی را به بهترین مقالات اختصاص می‌دهد.

شاخه آسیایی انجمن کتابخانه‌های تخصصی در سال ۱۹۹۹ شکل گرفت. این شاخه در حال حاضر دارای ۲۲۶ عضو از کشورهای آسیایی زیر است: ژاپن، هندوستان، اندونزی، مالزی، میانمار، مغولستان، لائوس، نپال، پاکستان، فیلیپین، سنگاپور، کره جنوبی، سری لانکا، تایوان، چین، تایلند، ویتنام و غیره. تا اوایل ۲۰۱۰ بیش‌تر اعضا از کشور هند با ۱۳۰ عضو بوده است و هم اکنون نیز بیش‌ترین اعضای شاخه آسیایی انجمن، متعلق به کشور هندوستان است. هدف از تأسیس شاخه آسیایی انجمن کتابخانه‌های تخصصی، ایجاد شبکه‌ای است که کتابداران تخصصی آسیا از کشورهای مختلف را گرد هم آورده و زمینه همکاری علمی و اشتراک دانش را برای آنها فراهم کند. از سال ۱۹۹۹ کارگاه‌ها و همایش‌های زیادی توسط شاخه آسیایی انجمن در مناطق مختلف برگزار شده است که اولین همایش بین‌المللی کتابخانه‌های تخصصی آسیا در سال ۲۰۰۸ میلادی در هندوستان برگزار شد. دومین همایش بین‌المللی کتابخانه‌های تخصصی سال ۲۰۱۱ در ژاپن برگزار شد. شاخه آسیایی انجمن کتابخانه‌های تخصصی، همچنین جوایزی به بهترین کار دانشجویی و بهترین کتابدار تخصصی بین‌المللی در همایش سالانه انجمن اهدا می‌کند. علاوه بر این، سمینارهایی را از طریق اینترنت با عنوان «وبینار» (Webinar) برگزار می‌کند که اعضای انجمن می‌توانند بدون اینکه محل کار خود را ترک کنند با کمک یک کامپیوتر و اینترنت در این کنفرانس‌ها شرکت کنند. زمان برگزاری «وبینارها» روزهای چهارشنبه از ساعت ۲ تا ۳,۳۰ عصر به وقت امریکا است.

اطلاعاتی درباره ژاپن

جمعیت کشور ۱۳۰ میلیون و کشوری است که به لحاظ طولی گستردگی زیادی دارد. واحد پول کشور ین است. این کشور مجمع‌الجزایری است در اقیانوس آرام که در غرب ساحل شرقی قاره آسیا واقع شده است. ۹۸ درصد مساحت کشور ژاپن را چهار جزیره به نام‌های هوکایدو (Hokkaido)، هونشو (Honsu)، شیکوکو (Shikoku) و کیوشو (Kyushu) تشکیل می‌دهند و مساحت کل این کشور در حدود ۳۷۸,۰۰۰ کیلومتر مربع است. ژاپن کاملاً در آب محصور شده است: اقیانوس آرام در شرق، دریای ژاپن در غرب، دریای

الکترونیکی در همه سیستم‌ها قابل استفاده است. اکثریت مردم به زبان ژاپنی صحبت می‌کنند و اگر سؤالی از آنها پرسیده شود حتی الامکان شما را ناامید نمی‌کنند و پاسخ شما را خواهند داد. مذهب مردم بودا است و معروف‌ترین غذای ژاپنی سوشی است که مخلوطی از انواع ماهی‌های خام به همراه برنج در بستری از سرکه است. یکی از جاذبه‌های توریستی این شهر، زمان شکفتن شکوفه‌های گیلاس در فصل بهار یا ساکوراست که توریست‌های زیادی را به توکیو می‌کشاند. ساکورا یک واژه ژاپنی و به معنی شکوفه های گیلاس است.

همایش بین‌المللی کتابخانه‌های تخصصی

دومین همایش بین‌المللی کتابخانه‌های تخصصی آسیا (ICoASL۲۰۱۱) از تاریخ دهم تا دوازدهم فوریه با محور «جلب اعتماد کاربران» یا «Building User Trust: The Key to Special Libraries Renaissance at the Digital Era» در توکیو برگزار شد و مورد استقبال بسیاری از کتابداران واقع شد. بیش از ۱۷۰ نفر در این همایش شرکت کردند. شرکت‌کنندگان از کشورهای زیر بودند: ژاپن، هند، آمریکا، چین، کره جنوبی، ایران، پاکستان، سریلانکا، فیلیپین، اندونزی، مالزی، سنگاپور، تایوان، تایلند، روسیه، عربستان سعودی، انگلستان، سوئیس و غیره. از ایران دو نماینده از دانشگاه فردوسی مشهد بودند و دانشگاه شاهد، کتابخانه منطقه‌ای شیراز، کتابخانه کودکان و نوجوانان و ایراندک هر کدام با یک نماینده حضور داشتند. اسپانسور اصلی همایش جامعه شیمی آمریکا بود. اسپانسورهای همایش عبارت‌اند از:

Special Libraries Association-Asian Chapter, cas
a division of the American Chemical Society,
NPG(nature publishing group), Wolters Kluwer,
Ovid, Dialog, DOWJONES, Thomson Reuters,
JSTOR, PORTICO, IOP Publishing, fsg (future
science group), J-STAGE, SAGE, Springer,
UNESCO

همایش در سه روز برگزار شد. روز اول، سخنرانی رئیس SLA و سخنرانان دعوت شده از کشورهای مختلف بودند که مطالب جالبی در زمینه تاثیر شگرف فناوری‌های اطلاعاتی بر کتابخانه‌ها و تاثیرات اجتماعی آن مطرح کردند. روز دوم ارائه مقالات و روز سوم بازدید از دو کتابخانه تخصصی ژاپن بود. مقالات در دو بخش شفاهی و پوسته ارائه شدند. در پایان روز اول به دو مقاله برگزیده جوایزی اهدا شد. مقاله اول از ایران از خانم دکتر ارسطوپور، آقای دکتر فتاحی و خانم دکتر پریخ و مقاله دوم از ژاپن بود.

شرق چین در جنوب، دریای اوخوتسوکو در شمال و دریای داخلی ستو، بین جزایر شیکو کو و هونشو. وجود اقیانوس سبب شده است که در رژیم غذایی و اقتصاد مردم ژاپن ماهی نقش مهمی داشته باشد. مجمع‌الجزایر ژاپن بر روی محور تقریبی شمال-جنوب تا ۳۰۰۰ کیلومتر امتداد یافته است و به دلیل گستردگی طولی فراوان جزایر آن از تنوع آب و هوایی زیادی نیز برخوردار است. از هوکایدو بسیار سرد در شمال تا جزایر کوچک نیمه گرمسیری جنوب، در هر جا آب و هوا با دیگر مناطق کمی تفاوت دارد. آب و هوا با تغییر فصول نیز تغییر می‌کند (برگرفته از سایت سفارت ژاپن در تهران، ۱۳۸۹).

اطلاعاتی درباره توکیو

توکیو پرجمعیت‌ترین شهر ژاپن با جمعیتی حدود ۱۳ میلیون شهری است که به لحاظ جمعیتی قابل مقایسه با تهران است. اولین ویژگی این شهر بزرگ و پرجمعیت که پر از آپارتمان و آسمان‌خراش است، این است که ترافیک چندانی در سطح شهر دیده نمی‌شود. شهر بسیار امن و آرام با مردمانی پایبند به قوانین است، هیچ عابری از چراغ قرمز عبور نمی‌کند و هیچ‌گونه زباله‌ای در خیابان‌ها به چشم نمی‌خورد. مردم به طور وسیعی از وسایل نقلیه عمومی به ویژه مترو استفاده کنند. شرکت‌های مترو در سراسر این شهر گسترده است و تعداد سیستم‌های مترو آن قدر زیاد است که هر کدام بلیط‌های مخصوص خود دارند هر چند بلیط‌های

کتابخانه‌های تخصصی در ژاپن

در روز سوم همایش بازدید از کتابخانه‌های تخصصی ژاپن از طرف برگزارکنندگان همایش ترتیب داده شده بود. ابتدا به مؤسسه مطالعات اقتصادی در کشورهای در حال توسعه (Institute of Developing Economies=IDE) رفتیم که فاصله زیادی از شهر توکیو داشت. این مجموعه یک مؤسسه پژوهشی در اطراف شهر توکیو و وابسته به سازمان تجارت خارجی ژاپن می‌باشد. این مؤسسه دارای یکی از بزرگ‌ترین کتابخانه‌های تخصصی ژاپن با مجموعه‌ای بیش از ۶۰۰ هزار منبع است که شامل ۵۹۷ هزار جلد کتاب از کشورهای مختلف و به زبان‌های مختلف به شرح زیر است: ۲۲۴ هزار کتاب به زبان‌های غربی، ۸۸ هزار کتاب به زبان ژاپنی، ۴۳ هزار به زبان چینی، ۲۱ هزار به زبان کره‌ای و بقیه به سایر زبان‌های آسیایی و آفریقایی. علاوه بر کتاب، این کتابخانه دارای ۳۶۰۰ عنوان مجله، ۴۷۰ روزنامه، ۵۴ هزار نقشه، ۸۷ هزار میکروفیلم، ۴۰۰ ویدئو و ۴۲۰۰ رسانه الکترونیکی نیز می‌باشد. مؤسسه مطالعات اقتصادی در کشورهای حال توسعه یک مؤسسه پژوهشی ژاپنی است که هدف آن جمع‌آوری اطلاعات جامع درباره کشورهای در حال توسعه در سراسر آسیا، خاور میانه، آفریقا، آمریکای لاتین، اقیانوسیه و اروپای شرقی است. بنابراین محتوای مجموعه کتابخانه با توجه به وسعت کار مؤسسه، بسیار متنوع و به زبان‌های مختلف است. جالب است بدانید کتاب‌هایی از ایران نیز در مجموعه بود از جمله لغتنامه دهخدا، صحیفه امام، دایره‌المعارف بزرگ اسلامی و برخی از دیگر کتاب‌های تاریخی ایران. روزنامه کیهان، به عنوان یک نمونه روزنامه ایرانی در بخش پیاپی‌ها مشاهده شد. رده‌بندی کتابخانه در ابتدا USC بود اما بعدها کتابداران تغییراتی در آن ایجاد کردند و موجودی کتابخانه را بر حسب منطقه جغرافیایی و سپس کشور تنظیم کردند و در داخل هر کشور به طور موضوعی به کتاب‌ها نظم دادند. نسخه‌های قدیمی روزنامه‌های کشورهای مختلف را به صورت میکروفیلم در آرشیو نگهداری می‌کردند و نسخه‌های صحافی‌شده مجلات نیز در کتابخانه دیده می‌شدند. سه دستگاه میکروفیلم‌خوان برای استفاده محققان در نظر گرفته شده بود. مجموعه‌سازی در این کتابخانه به روش‌های مختلفی انجام می‌گرفت. بخشی از منابع از کتاب‌فروشی‌های ژاپن تهیه می‌شدند. تعدادی به طور مستقیم از ناشران خریداری می‌شدند. برخی از کتاب‌ها از طریق مبادلات فرهنگی بین کشورها از طریق سفارت‌خانه، بخشی از طریق سفرهای کارهای کتابداران و بخشی نیز توسط پژوهشگران ژاپنی که در کشورهای در حال توسعه به تحقیق مشغول می‌باشند تهیه شده است. پژوهشگران این مؤسسه قبل از اعزام

- SholehArastoopoor, RahmatollahFattahi, and MehriParirokh (Iran): Developing User-centered Displays for Literary Works in Digital Libraries: Integrating Bibliographic Families, FRBR and Users.

- Mohammad Aazami, RahmatollahFattahi and MehriParirokh(Iran:):Matching the User Interface in Digital Libraries with the User Information Seeking Behavior: A Sense Making Approach.

و مقالات زیر نیز در بخش پوستر ارائه شدند:

- Mina ZakerSahrak (Iran): The reference library Children's and Young Adults Libraries in Iran

- Omid Fatemi (Iran): Electronic Thesis and Dissertation Registration System in Iran

- Golnessa Galyani Moghaddam and MostafaMobballeghi (Iran): Library Management: A Glimpse on the Benchmarking Approach

- Maryam PakdamanNaeini, AmirRezaAsnafi, ShimaMoradi and Mohamaad Siavashan Shirazi(Iran):Podcasts and Videocasts management: A case study of Special Library of International Institute of Earthquake Engineering and Seismology (IIEES) in Iran

- Mehri Parirokh, Shole Arastoopoor, Rahmatollah Fattahi, M. Ramin Naderi (Iran): Contexted-based Digital Information Literacy: Report of An Experimental Action Research

- Reza Rajabali Beglou and Esmaeil Vaziri (Iran): Feasibility of Customer Relationship Management (CRM) Implementation in AEOI Central Library:

برای تحقیق در دوره‌های آموزشی متعددی شرکت می‌کنند و مخصوصاً آموزش زبان کشور مقصد نیز در برنامه‌ها قرار دارد. حاصل پژوهش‌های طولانی مدت پژوهشگران این مؤسسه در قالب گزارش‌های پژوهشی، کتاب، مجله و مقاله منتشر می‌شود. همچنین، کتابخانه یک آرشیو الکترونیکی از این منابع به زبان‌های مختلف و به طور رایگان در اینترنت قرار داده است که قابل دسترس همگان است. بخشی از این اطلاعات به زبان انگلیسی و رایگان روی اینترنت است که حاوی اطلاعات پژوهشی دست اول تحقیقی است و می‌تواند مورد توجه کتابداران ایرانی قرار گیرد به ویژه اگر درباره تحقیقات انجام شده در ایران صورت گرفته باشد. اهداف آینده این مؤسسه «رابطه متقابل با کاربران در سراسر جهان» و «همکاری با کتابداران سراسر جهان» تعریف شده است.

وب سایت این مؤسسه: <http://www.ide.go.jp/English>
این مؤسسه اطلاعات جامعی درباره کشورهای در حال توسعه جمع آوری می‌کند و از این اطلاعات در برنامه‌ریزی برای سرمایه‌گذاری اقتصادی در آینده و ساخت احتمالی کارخانه‌های ژاپنی استفاده می‌شود که به طور غیرمستقیم باعث بهبود اقتصادی وضعیت مردم آن کشورها خواهند شد. بسیاری از سرمایه‌گذاران ژاپنی به دنبال یافتن مناطقی با نیروی کار ارزان هستند هر چند اکنون کارخانه‌های زیادی در چین دارند و در تمام فروشگاه‌های ژاپنی اجناس چینی به وفور قابل مشاهده هستند، اما آن‌ها در حال انتقال کارخانه‌ها به سایر کشورهای آسیایی نیز هستند. در عصر همان روز بازدید از کتابخانه موزه Edo-Tokyo Museum بود که در منطقه دیگری در داخل شهر توکیو قرار داشت. این کتابخانه حاوی مجموعه‌ای ۲۰۰ هزار جلدی از کتاب بود که بیشتر حالت آرشیوی داشت و به صورت قفسه بسته اداره می‌شد. کلیه کتاب‌ها برای جلوگیری از آسیب دیدگی در یک پوشش نایلونی قرار داشتند. Edo نام قدیم توکیو و این موزه حاوی اشیاء، اسناد و مدارک تاریخی درباره تاریخ توکیو است.

نقاط قوت و ضعف همایش

یکی از مهم‌ترین نقاط قوت این همایش امکان ترجمه مستقیم از زبان ژاپنی به انگلیسی بود. فاصله زمانی بین جلسات و همچنین مهمانی‌های نهار و شام فرصتی بود تا شرکت‌کنندگان کشورهای مختلف با هم تبادل نظر کنند و فرصت آشنایی بیشتری یابند. بازدید از کتابخانه‌های تخصصی و مشاهده آنچه در عمل در یک کتابخانه تخصصی مدرن انجام می‌شود برای شرکت‌کنندگان همایش بسیار جالب توجه بود. از نقاط ضعف این همایش عدم پوشش جامع تمام مقالات در لوح فشرده‌های هدایی همایش بود که برگزارکنندگان قول دادند این نقص را در نسخه اینترنتی مجموعه مقالات در وب سایت جبران نمایند. در فاصله زمانی

کوتاهی پس از سمینار مجموعه مقالات و عکس‌های همایش روی وب‌سایت همایش قرار داده شد که علاقه‌مندان می‌توانند به وب‌سایت همایش مراجعه نمایند. به طور کلی این سمینار کتابداران سراسر آسیا را گردآورد و فرصتی فراهم آورد تا علاقه‌مندان بتوانند زمینه‌های همکاری علمی با یکدیگر را از نزدیک مورد بحث قرار دهند. در پایان اطلاعات زیر از سایت سفارت ژاپن برای اطلاع علاقه‌مندان به تحصیل در ژاپن آمده است:

فعالیت‌های بخش اطلاع‌رسانی و فرهنگی سفارت ژاپن

بخش اطلاع‌رسانی و فرهنگی سفارت ژاپن در تهران عهده‌دار برگزاری برنامه‌های فرهنگی کشور ژاپن در جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. از جمله برنامه‌های فرهنگی یادشده می‌توان از برگزاری سالانه مسابقات سخنرانی به زبان ژاپنی، ارائه بورس‌های تحصیلی دولت ژاپن در مقاطع فوق دیپلم، کارشناسی و بورس دوره تحقیقات، برگزاری کنسرت‌های موسیقی سنتی ژاپن، نمایشگاه‌ها و کارگاه‌های نقاشی و خطاطی ژاپن، ارائه برنامه‌های فرهنگی بنیاد ژاپن جهت استفاده مؤسسات و نهادهای فرهنگی ایران و اتباع ایرانی، شرکت در نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، برگزاری جلسات سخنرانی پیرامون اقتصاد با دعوت از اقتصاددانان ژاپنی، برپایی کارگاه‌های اورینگامی (هنر کاغذ و تا) و جلسات آشنایی با ژاپن در مدارس و مؤسسات فرهنگی، برگزاری نمایشگاه‌های عکس و غیره نام برد کند (برگرفته از سایت سفارت ژاپن در تهران، ۱۳۸۹).

منابع

- سایت انجمن کتابخانه‌های تخصصی:
<http://www.sla.org>
- سایت سفارت ژاپن در تهران:
<http://www.ir.emb-japan.go.jp/fa/index.html>
- سایت مؤسسه مطالعات اقتصادی در کشور های حال توسعه:
<http://www.ide.go.jp/English>
- سایت همایش:
<http://units.sla.org/chapter/cas/ICoASI-2011.htm>

اخبار کوتاه

برای اولین بار یکی از اساتید رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، به عنوان چهره ماندگار انتخاب شد. طبق اعلام اداره روابط عمومی و همکاری‌های بین‌المللی مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری، در تاریخ ۸/۸/۸۹ دبیرخانه چهره‌های ماندگار طی نامه‌ای به مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری اعلام کرد که به پاس خدمات کم‌نظیر ایشان در طول سالیان متممادی حضور در عرصه علمی و اجرایی، از دید هیأت داوران این جشنواره دکتر جعفر مهرداد به عنوان چهره ماندگار رشته کتابداری انتخاب شده‌اند. این بخشی از خبری است که لیزنا (سایت خبری-تحلیلی کتابداری و اطلاع‌رسانی) منتشر کرده است. این انتخاب، مایه خرسندی و امیدواری ما کتابداران بود. ضمن تبریک به دکتر مهرداد برای کسب این افتخار برای خود و رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، برای ایشان آرزوی موفقیت روزافزون داریم. در ادامه این خبر، در لیزنا آمده است: «از جمله خدمات ارزنده این شخصیت علمی می‌توان به «تأسیس مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری»، «بنیانگذاری پایگاه استنادی علوم جهان اسلام»، «تأسیس گروه کتابداری دانشگاه شیراز»، «بخش علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی در دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شیراز»، «تأسیس کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه شیراز (کتابخانه میرزای بزرگ شیرازی)»، «تأسیس گروه ارزیابی علم و فناوری شورای عالی انقلاب فرهنگی» و «سرپرستی کمیته برنامه‌ریزی کتابداری و اطلاع‌رسانی شورای گسترش و برنامه‌ریزی آموزش عالی» اشاره کرد.» امیدواریم این انتخاب شایسته، در زمره عوامل شتاب‌دهنده رشد کتابداری و اطلاع‌رسانی در کشور و عامل توجه بیشتر مسئولین به این رشته باشد و شاهد انتخاب دیگر اساتید گرانقدر و فرزانه رشته‌مان به عنوان چهره ماندگار در کشور باشیم.

گزارش همایش مهرماه انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی

در روز ۲۸ مهرماه، نخستین همایش پاییزی انجمن برگزار گردید. این نشست در زمینه استانداردهای آرشیوی و نیز فهرست‌نویسی نسخ خطی بود و آقایان امیرخانی و حافظیان رضوی، به مدیریت نشست پرداختند. در ابتدا خانم معصومه عادل، به معرفی استانداردهای آرشیوی پرداخت. وی در سخنرانی خود بیان داشت: استاندارد بین‌المللی توصیف آرشیوی مانند بسیاری از استانداردهای بین‌المللی، سندی راهبردی محسوب می‌شود که شامل راهنماهای ویژه‌ای است و از اعضا می‌خواهد تا آنها را به همراه استانداردهای ملی به کار برند. همچنین برای مخازن آرشیوی که ممکن است راهنمایی برای آرشیوهای داخلی خود داشته باشند نیز می‌تواند در سطوح مختلف مفید باشد. چنین استانداردهایی به ارائه ویژگی‌های اسناد آرشیوی، بویژه زمینه و ارتباط آنها با یکدیگر، کمک می‌کند. سپس ساناز باغستانی، دانش‌آموخته دوره کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه شهید بهشتی، درباره «میزان همخوانی عناصر کاربرگه‌های توصیف اسناد آرشیوی با استاندارد بین‌المللی توصیف آرشیوی (ایساد) در آرشیو ملی ایران اطلاعاتی ارائه کرد. وی بیان داشت که در شیوه‌توصیف اسناد آرشیوی استاندارد در این سازمان، عناصر شماره‌بازایی، عنوان، سطح توصیف، تعداد/حجم، دامنه و محتوا، ویژگی‌های ظاهری و نیازهای فنی، و یادداشت در کاربرگه‌های کاغذی و عناصر عنوان، سطح توصیف، تعداد/حجم، دامنه و محتوا، زبان/خط اسناد، ویژگی‌های ظاهری و نیازهای فنی، یادداشت، یادداشت آرشیویست و تاریخ توصیف در کاربرگه‌های الکترونیکی به طور کامل رعایت شده‌اند. همچنین عنصر «نام پدیدآور» در این کاربرگه‌ها نسبت به دیگر عناصر مورد بی‌توجهی قرار گرفته است.

دیگر سخنران این نشست آرشیوی، ایوب نازی، فارغ‌التحصیل دوره کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه شهید بهشتی درباره «بررسی وضعیت فهرست‌نویسی نسخ خطی در ایران و ارائه الگوی مناسب» صحبت کرد. این فارغ‌التحصیل دوره کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه شهید بهشتی درباره نتایج به دست آمده بیان داشت که فهرست‌نویسی موجود در ایران به سه دوره ۱. سنتی، ۲. میانه و ۳. مدرن، قابل تقسیم است، که هر دوره آن دارای شاخصه‌های بارز خود است. همچنین مشخص شد فهرست‌های موجود کتابخانه ملی، کتابخانه‌های مرعشی، و آستان قدس با بیش از پنجاه درصد، کتابخانه مجلس شورای اسلامی با ۴۵,۴۱ درصد و مرکزی دانشگاه تهران با ۳۸,۷۳ درصد، دارای بیشترین تا کمترین میزان مطابقت با عناصر موجود در سیاهه واری و بالتبع قواعد جهانی بودند و میانگین مطابقت کلیه کتابخانه‌ها با سیاهه واری و قواعد جهانی نیز برابر ۴۸,۴۳ درصد به دست آمد. وی در ادامه ابراز داشت: از میان ۳۸ معیار موجود، بین ۱۰ معیار در فهرست‌های پنج کتابخانه بررسی شده اختلاف معناداری وجود ندارد ولی بین ۲۸ معیار دیگر اختلاف معنادار است. همچنین مشخص شد که در فهرست‌نویسی نسخ خطی در ایران به غیر از ساختار کلی فهرست‌ها در جزئیات فهرست‌نگاری و فهرست‌ها الگویی واحد وجود ندارد. آقای نازی، در نهایت، پیشنهادهای خود را برای فهرست‌نویسی نسخ خطی در کتابخانه ملی ارائه داد. این نشست در ساعت ۱۸ به کار خود پایان داد.

چهارمین دوره ادکا شروع به کار کرد

صبح روز چهارشنبه، ۵ آبان ۱۳۸۹، اعضای انجمن‌های علمی دانشجویی کتابداری و اطلاع‌رسانی از دانشگاه‌های مختلف در سالن همایش‌های کتابخانه ملی دور هم جمع شدند. این چهارمین مجمع عمومی اتحادیه انجمن‌های علمی دانشجویی کتابداری ایران (ادکا) برای انتخاب هیئت مدیره جدید بود و در آن، شورای مشاوران ادکا به بررسی عملکرد دوره سوم ادکا در حضور اعضای مجمع عمومی پرداختند. گفتنی است در این گردهمایی، بازبینی و اصلاح اساسنامه ادکا توسط شورای مشاوران و با هم‌فکری اعضای مجمع عمومی انجام شد. سپس تعدادی از حاضرین که واجد شرایط برای نامزد شدن در دوره چهارم بودند ضمن اعلام آمادگی خود برای حضور در چهارمین هیئت مدیره ادکا، به معرفی خود و سوابق اجرایی و علمی خود پرداختند. با برگزاری انتخابات، اعضای هیئت مدیره به شرح زیر تعیین شدند که با برگزاری جلسه‌ای، تقسیم کار کمیته‌ها نیز بین اعضا صورت گرفت:

زهره شاملو از دانشگاه تربیت معلم تهران (دبیر ادکا)؛

حسین افتخاری از دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی (معاونت مالی اجرایی)؛

سعیده موسوی از دانشگاه الزهرا (دبیر کمیته انتشارات)؛

الهه آزادی از دانشگاه الزهرا (دبیر کمیته آموزش)؛

فرحناز سلطانی از دانشگاه پیام نور مشهد (دبیر کمیته پژوهش)؛

مهدیه چیت‌سازی از دانشگاه تربیت معلم تهران (دبیر کمیته روابط عمومی)؛

بیژن حاج علی اکبری از دانشگاه پیام نور مرکز اصفهان (دبیر کمیته اطلاع‌رسانی) و

ملیحه عربخانی از دانشگاه شاهد (دبیر کمیته گردهمایی‌ها).

ضمن تبریک به این عزیزان، آرزو می‌کنیم ادکای چهارم هم مثل سه دوره گذشته، پرتلاش و موفق در راستای اعتلای رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی و تقویت انجمن‌های علمی دانشگاه‌های مختلف در این رشته گام بردارند.

گزارشی از فعالیتهای انجمن در سال ۱۳۸۹

همایش های ماهانه انجمن

عنوان سخنرانی: نشست آرشویی سخنران: معصومه عادل، ایوب نازلی، ساناز باغستانی

زمان: ۲۸ مهر ۸۹

*****

عنوان سخنرانی: الگوی FRBR به همراه جایزه سیمرخ سخنران: دکتر رحمت اله فتاحی، دکتر شعله ارسطوپور، آقای محمدزاده

زمان: ۱۹ آبان ۸۹

*****

عنوان سخنرانی: فرصت های مطالعاتی سخنران: دکتر سعید رضایی شریف آبادی

گزارش نشست سواریکا سخنران: غلامرضا عزیزی

زمان: ۱۷ آذر ۸۹

*****

نشست های انجمن در هفته پژوهش

زمان: ۵ و ۷ دی ۸۹

*****

عنوان سخنرانی: بومی سازی استانداردهای مدیریت اطلاعات سخنرانان: دکتر رحمت اله فتاحی، دکتر میترا صمیعی، امیرمهدی عنبری. سیدافروز

حسینی شکرایی، مهندس محمد باقری، سیدمهدی طاهری

زمان: ۲۹ دی ۸۹

*****

عنوان سخنرانی: مروری بر فناوری های نوین ویژه نابینایان سخنرانان: مهندس امیر مقدمی

زمان: ۱۹ بهمن ماه ۸۹

*****

عنوان سخنرانی: تغییر ماهیت اشاعه دانش سخنرانان: دکتر مهدی خسروپور

زمان: ۲۲ اسفند ماه ۸۹

کارگاه ها

- کارگاه پژوهش در محیط وب به مناسبت هفته پژوهش / جناب آقای سید مهدی طاهری

- کارگاه مهارت‌های تصمیم‌گیری به مناسبت هفته پژوهش / جناب آقای دکتر یزدان منصوریان
- کارگاه شیوه‌ها، رویکردها و معیارهای داوری مقاله‌های علمی / جناب آقای دکتر رحمت‌اله فتاحی و جناب آقای دکتر یزدان منصوریان
- کارگاه مدل مفهومی ملزومات کارکردی پیشینه‌های کتابشناختی و خانواده آن / جناب آقای دکتر محسن حاجی‌زین‌العابدینی
- کارگاه مهارت‌های ارتباطی برای کتابداران / جناب آقای دکتر ابراهیم افشار زنجانی

موضوعات پیشنهادی شرکت کنندگان در همایش ماهانه انجمن

- استانداردهای فراداده‌ای
- آر.دی.ای (RDA)
- آینده کتابداری و افزایش فرصت‌های شغلی
- کاربرد آمار در کتابداری
- روش پژوهش
- علم‌سنجی و روش‌های نوین در خصوص سنجش و ارزیابی تولیدات علمی
- مدیریت دانش
- سواد اطلاعاتی
- مبانی نظری کتابداری
- فلسفه اطلاعات
- مجموعه‌سازی و کنسرسیوم
- شاخص‌های علم‌سنجی
- مقاله‌نویسی
- آسیب‌شناسی نشر مقاله در مجلات کتابداری ایران
- آسیب‌شناسی نحوه استخدام وضعیت شغلی کتابداران

۱. تشکیل کارگروه وب سایت: کارگروهی برای تسریع در کار وب سایت متشکل از دکتر حاجی‌زین‌العابدینی، دکتر سعید اسدی، خانم مریم اسدی، و آقای حیدری‌نژاد با تصویب هیات مدیره تشکیل شد و خانم اسدی مأموریت یافتند که در جلسه بعدی هیات مدیره گزارشی در مورد روند کار ارائه نمایند.
۲. برگزاری نشست مشترک انجمن با شاخه‌های استانی در ۲۹ دی ماه: که مصوبات آن به شرح زیر بوده است:
  - a. دکتر رضایی گفتند در اردیبهشت سال ۹۰ با همکاری، انجمن کتابداری- کتابخانه ملی و دانشکده کتابداری یک همایش بین‌المللی برگزار می‌شود.
  - b. آقای اشعری اشاره نمودند، رشته کتابداری از جایگاهی که باید داشته باشد برخوردار نیست و در این زمینه باید فعالیت کرد نقش انجمن می‌تواند در این زمینه خیلی زیاد و پررنگ باشد، حتی در مورد حذف کتابدارها نه فقط با نوشتن یک نامه به وزیر آموزش و پرورش بلکه باید اقدامات دیگری هم انجام شود.
  - c. آقای اشعری پیشنهاد طرح ادغام کتابخانه ملی و نهاد کتابخانه‌های عمومی را مطرح کردند و در این مورد نظر انجمن را پرسیدند. لازم است اشاره شود که خود آقای اشعری با این طرح موافق نیستند.
  - d. شاخه‌های استانی گزارش فعالیت‌های خود را ارائه دادند.
- i. شاخه خراسان: انتشار خبرنامه در دوره سوم به صورت الکترونیکی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی بدون دریافت حق‌الزحمه توسط مدرسان، برگزاری همایش‌ها از اهم فعالیت‌های این شاخه بوده است. همچنین این شاخه از کمبود بودجه شکایت کردند.
- ii. شاخه خوزستان: برگزاری چند نشست ماهانه با انجمن‌های دانشجویی، عضوگیری فعالانه افراد، پیش‌بینی و برگزاری چند کارگاه آموزشی.

- iii. شاخه اصفهان: برگزاری ماهانه کارگاه آموزشی و همایش، همکاری گسترده با شهرداری اصفهان و نهاد کتابخانه‌های عمومی از هم فعالیت‌ها بود. از جمله مشکلات شاخه کم بودن بودجه ذکر شد.
- iv. شاخه کرمانشاه: برگزاری ۴ همایش و ۲ همایش پیش رو.
- v. شاخه قم: برگزاری ۸ نشست مشترک با سازمان‌ها، برگزاری ۴ کارگاه آموزشی، انتشار ۵ کتاب و مجله مشترک با سازمان‌های دیگر، برگزاری مسابقه دلنوشته‌های یک کتابدار از اهم فعالیت‌های این شاخه بوده است. همچنین آقای طالعی از دکتر رضایی درخواست نمودند که اخلاق حرفه‌ای را در ایفلا نهایی و پیگیری نمایند.
- vi. شاخه مازندران: برگزاری ۳ همایش ملی با فراخوان ملی که بودجه آن را سازمان‌های دیگر دادند، برگزاری ۲ همایش دانشجویی در سطح استان
- e. آقای براری، در حال حاضر ۲۶۰ انجمن علمی در کشور وجود دارد و حدود ۱۰۰ مجله توسط انجمن‌ها منتشر می‌شود، تلاش می‌کنیم بودجه بیشتری به انجمن‌ها بدهیم، تلاش می‌کنیم در مورد توسعه انجمن‌ها در حوزه بین‌الملل، اما باز هم محدودیت داریم، سعی کردیم شاخص‌ها را تغییر دهیم.
- f. دکتر فتحی متذکر شدند که رتبه‌بندی انجمن‌ها به یک صورت و با یک ملاک انجام شود اصلاً درست نیست، تلاش برای به رسمیت شناختن انجمن‌ها توسط نهادها، سازمان‌ها، و دانشگاه‌ها، دادن امکانات و اتاق به انجمن‌ها از طرف دانشگاه‌ها، زیرا انجمن‌ها با دانشگاه‌ها ارتباط نزدیک دارند
- g. آقای حافظیان، مسئله مالیاتی انجمن‌ها باید هرچه سریع‌تر برطرف شود
- h. آقای طالع پیشنهاد نمودند که در وزارت علوم تصویب شود که مسئول کتابخانه‌های دانشگاهی غیرکتابدار نباشد و عضویت یا مسئولیت در انجمن‌های علمی در جدول امتیازات دانشگاهی برود
- i. دکتر فتحی، در مورد برنامه راهبردی صحبت کردند که شاخه‌ها و انجمن مرکز بر اساس یک برنامه مدون حرکت کنند، انجمن جلسات مداوم با شاخه‌های استانی داشته باشد و براساس یک برنامه مدون و منظم پیش بروند.
- z. آقای دکتر علیپور، معیارهای مربوط به ارتقای اعضا هیئت علمی و پایان‌نامه‌ها را فرمودند که در کمیته پژوهش در حال انجام است.
- k. آقای حافظیان پیشنهاد نمودند که تاریخچه آموزش کتابداری در هر استان نوشته شود.
- l. پیشنهاد شد که تمام کمیته‌های شاخه‌های استانی با کمیته‌های تهران همکاری و تعامل داشته و یکدیگر را در جریان فعالیت‌های خود قرار دهند.
۳. راه‌اندازی کمیته کتابخانه‌های تخصصی در انجمن با سرپرستی خانم دکتر خوانساری
۴. برگزاری سومین نشست سردبیران مجلات: مصوبات آن نشست سوم مشترک بین هیئت مدیره انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران و سردبیران و نمایندگان نشریات کتابداری و اطلاع‌رسانی روز سه شنبه ۲ آذر ماه ۱۳۸۹ از ساعت ۱۴ الی ۱۷/۳۰ در کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران برگزار شد.
۱. از جلسات بعدی مدیران اجرایی هم شرکت کنند چون ممکن است سردبیر عوض شود اما مدیر اجرایی ثابت است.
  ۲. آقای دکتر منصوریان به ارائه سخنرانی درباره چالش‌های داوری مقالات پرداخت.
  ۳. تعیین رهنمودهایی برای داوری، که داوری یکپارچه، و با توجه به هدف ارتقا حرفه باشد
  ۴. آزاد گذاشتن داور برای داوری
  ۵. برگزاری یک دوره کارگاه آموزشی برای نحوه داوری و چگونگی داوری کردن برای سردبیر و داور
  ۶. بیشترین مشکل داوران مسئله حق‌الزحمه آنان است
  ۷. زیاد بودن مقالات برای داوری و کمی وقت داور
  ۸. دیدگاه‌های مختلف در مورد فرم‌های داوری در هر نشریه
  ۹. رسیدن به یک اتفاق نظر در مورد فرم‌های داوری و رعایت از یک فرمت خاص برای داوری
  ۱۰. داوری مقاله‌های داوری شده بدون ذکر نام داور
  ۱۱. آموزش دادن و تعیین فرم‌هایی برای نوشتن مقاله که شبیه پایان‌نامه نباشد
  ۱۲. تدوین مجموعه رهنمودهایی برای راهنمایی داوران
  ۱۳. برگزاری دوره‌های آموزشی برای داوران
  ۱۴. تهیه شیوه‌نامه برای مقالات
  ۱۵. پیشنهاد انتشار نشریه‌ای که صرفاً مقالات برگرفته از پایان‌نامه‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی در آن‌ها منتشر شود.

2011 Library and Information Science Conferences

February 2011

24 3rd International Conference and the DLMC Digital Library Conference (QQML2011), Athens, Greece
March 2011

03 EDGE2011 Edinburgh, Scotland

07 SITE 2011 - Society for Information Technology & Teacher Education, Nashville, Tennessee, USA

09 IF: Information Fluency, Orlando, Florida

10 IADIS International Conference E-Society 2011 Avila, Spain

10 National Conference on Communication and Informatics NCCI 2011 Chennai India

27 International Conference on Education, Training and Informatics (ICETI 2011), Orlando, Florida, USA

27 International Conference on Society and Information Technologies (ICSIT 2011), Orlando, Florida, USA

April 2011

01 2011 International Conference on Industrial and Intelligent Information (ICIII 2011) Bali Island Indonesia

01 International Conference on Computer Supported Education & E-Learning Technology (ICCS2ET' 11) Kathmandu Nepal

08 2011 International Conference on Network and Computer Science (ICNCS 2011). Kanyakumari, India.

25 OARIC2011: Educational Leadership, Knowledge & Technology Innovation in Cultural Diversity and Knowledge-based Society. Patong, Thailand

May 2011

- 02 2011 International Conference on Computer Communication and Management (ICCCM 2011) Sydney, Australia. An ISI –ranked conference.
- 11 African Library Summit 2011, IFLA. Muldersdrift, Johannesburg, South Africa.
- 21 2011 3RD IEEE International Conference on Information management and engineering (IEEE ICIME 2011) Zhengzhou China
- 24 3rd International Conference on Qualitative and Quantitative Methods in Libraries-QQML 2011 Athens Greece
- 24 INFORUM 2011: 17th Annual Conference on Professional Information Resources. Prague, Czech Republic
- 27 Librasia 2011 - The Asian Conference on Literature and Librarianship 2011 Osaka Japan

June 2011

- 03 2011 3rd International Conference on Future Computer and Communication (ICFCC 2011) Iasi Romania
- 18 InSITE 2011 Nova Sad Serbia
- 20 Information: Interactions and Impact (i³) Aberdeen United Kingdom
- 22 Asia-Pacific Conference on Library & Information Education and Practice: Issues, Challenges and Opportunities Putrajaya Malaysia
- 27 EBLIP6 - 6th international Evidence Based Library and Information Practice Conference Salford United Kingdom
- 27 International Conference on Information Society (i-Society 2011), London, UK
- 29 Fourth International Conference on the Inclusive Museum Johannesburg South Africa

July 2011

- 05 EUROPEAN ASSOCIATION FOR HEALTH INFORMATION AND LIBRARIES (EAHIL 2011) Istanbul, Turkey
- 08 International Conference on E-Learning & Knowledge Management Technology (ICEKMT 2011) Kuala Lumpur Malaysia
- 11 Global Initiatives Symposium in Taiwan (GIS Taiwan). Taipei, Taiwan
- 24 International Conference on Multimedia Computing Information Technology (IC-

MCIT 2011) Warszawa Poland

August 2011

17 Shanghai International Conference on Social Science (SICSS) 2011. Shanghai, China

8 IFLA Satellite - Social Science Libraries: A Bridge to Knowledge for Sustainable Development, Havana, Cuba

September 2011

14 6th ICDL Melbourne, Australia

19 International UDC Seminar: Classification & Ontology, The Hague, Switzerland

19 12th Interlending and Document Supply Conference (ILDS) Chicago, USA

20 7th International Conference on Webometrics, Informetrics and Scientometrics (WIS) & Twelfth COLLNET Meeting , Istanbul, Turkey

21 Central European Conference on Information and Intelligent Systems - CECIIS 2011. Varazdin, Croatia

29 International Conference on Integrated Information, Kos Island, Greece

October 2011

05 5th International Symposium on Intelligent Distributed Computing - IDC 2011, Delft, The Netherland

14 9th International Conference on the Book Toronto, Canada

November 2011

16 6th WCOMLIS Kuala Lumpur, Malaysia

December 2011

05 12th Australian Information Warfare Conference Perth, Australia

23 International Conference on Information Literacy, Savannah, Georgia